

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

**1897. Första Kammaren. N:o 13.**

**Onsdagen den 17 mars.**

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning af kongl. dramatiska teatern och inköp för statsverkets räkning af fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm.

Justerades protokollet för den 10 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial:

n:o 32, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens fjerde hufvudtitel; och

n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sjunde hufvudtitel; samt

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt fråga om införande i flottningsstadgan af bestämmelse, att val af styrelse i flottningsförening skall inom viss tid anmälas hos Konungens befallningshafvande.

Herr talmannen tillkännagaf, att, sedan friherre A. Alströmer, som den 12 innevarande månad blifvit utnämnd till kansliråd och byråchef i kongl. civildepartementet, på gjord ansökning entledigats från sin befattning såsom förste notarie i kammarens kansli, till innehaf-

vare af denna befattning blifvit utsedd notarien vice häradshöfdingen J. F. Hammarberg, samt att till notarie i kansliet efter den sistnämnde antagits vice häradshöfdingen C. F. Vougt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 5 och lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 30.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lönereglering för lärare vid småskolor m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet friherre *Rappe* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående tilläggs pensioner åt viss personal vid värfvade arméns disciplinkompani efter kompaniets upplösning.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande sammansatta stats- och lagutskottets den 13 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar dels med förslag till förordning angående skyddskoppymningen i riket, dels ock om höjning af anslag dertill.

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppymnin-  
gen i riket.*

*Punkten 1.*

Herr statsrådet friherre Åkerhielm: Då det sammansatta stats- och lagutskottet enhälligt afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition i föreliggande fråga, antager jag, att det finnes föga utsigt för att densamma skall vinna Riksdagens bifall. Jag kan dock ej underlåta att uttala, att det synes mig, som om utskottet allt för mycket underskattat behovet af åtgärder i det syfte, som af Kongl. Maj:t föreslagits. Medicinalstyrelsen har, understödd af så godt som alla rikets förste provinsialläkare och förste stadsläkare, kraftigt framhållit, att nuvarande bestämmelser för skyddskoppymningen, hvilka återfinnas uti det snart ett halft sekel gamla reglementet af den 29 september 1853, icke äro tillfyllestgörande för att bereda effektivt skydd mot koppsmitta. Såsom brister i de nu gällande bestämmelserna har anmärkts, att kontrollen öfver ympningens behöriga handhafvande ej är tillfredsställande, hvilket åter har till följd att, trots den obligatoriska vaccinationen, ett stort antal personer ej blifva vaccinerade; att ehuru ympningen anses bereda endast ett temporärt skydd, någon

obligatorisk revaccination ej är föreskrifven för andra än dem, som antagas till krigstjänst; att det icke är tillbörligt sörjdt för att de, som verkställa ympningen, alltid innehafva därför erforderlig kompetens, och slutligen att, ehuru man numera allmänt erkänner den animala vaccinnens företrädare framför den humaniserade såsom varande ett mindre farligt ympningsämne, staten det oaktadt ej vidtagit några anstalter för att bereda tillgång till sådan vaccin, utan är härutinnan beroende af de anstalter, som vidtagits af Stockholms kommun, likasom det icke heller är tillräckligt sörjdt för att, då ympningsämne tages från vaccinerade personer, detta sker med den omsorg och försigtighet, att icke med vaccinen sjukdomar eller sjukdomsanlag kunna öfverföras.

Trots detta så godt som enhälligt gjorda uttalande från dem, som torde få betraktas såsom sakkunnige i frågan, förmenar emellertid utskottet, att nuvarande anordningar kunna anses på det hela taget tillfredsställande och att ingen egentlig anledning föreligger att vidtaga några ändringar i det bestående. Utskottet har dervid stödt sig på statistiken, som visar att, då smittkopporna förr anställde stora härjningar i vårt land, det numera är ett fåtal personer, som dö af denna sjukdom. Detta är sant; förr dogo många i denna sjukdom, nu jembförelsevis få. Men detta synes mig ej utgöra anledning, hvarför man icke skulle kunna vidtaga åtgärder för att ännu ytterligare förbättra förhållandet.

Vidare har utskottet gjort en jembförelse med förhållandena i främmande land, dervid åberopande sig på en tabell öfver det anfall dödsfall i smittkoppor, som under åren 1889—1893 förekommo i Sverige och åtskilliga andra länder. Af denna tabell finner utskottet, att antalet dödsfall af smittkoppor i vårt land, i förhållande till hela invånareantalet, varit mindre än i de flesta andra länder, ja, i alla utom Skottland och Irland, och äfven mindre än relativa antalet dödsfall i sådana länder, hvarest obligatorisk revaccination är införd, af hvilket senare förhållande utskottet drager den slutsatsen, att den obligatoriska revaccinationen ej har den betydelse, som de medicinska auktoriteterna velat tillerkänna densamma.

I afseende på denna tabell vill jag dock fästa uppmärksamheten på att, då det gäller en epidemisk sjukdom af den beskaffenhet som smittkopporna, man väl ej kan draga några synnerligen bevisande slutsatser af förhållandena under en så kort tid som en femårsperiod. Detta tror jag skall falla genast i ögonen, om man särskildt fäster sig vid de siffror i denna tabell, som röra Sverige. Om man t. ex. blott gör den lilla ändringen att utbyta året 1889 mot det år, som följer närmast efter femårsperioden, nemligen 1894, och således tager femårsperioden 1890—1894 i stället för 1889—1893, visar det sig, att siffrorna för Sverige redan ställa sig betydligt mindre fördelaktigt. I stället för en mortalitetssiffra af 1.5 på en million invånare, får man då fram siffran 2.2; och ännu ogynsammare ställer det sig, om man, i stället för att utgå från de exceptionellt fördelaktiga förhållanden,

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppympnin-  
gen i riket.  
(Forts.)*

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
kopppympnin-  
gen i riket.  
(Forts.)*

som rådde i vårt land under senare delen af 1880-talet och början af 1890-talet, går tillbaka till början af 1880-talet.

Det synes mig som, derest man vill hemta upplysningar ur statistiken, det då finnes i den kongl. propositionen en uppgift, som på ett ganska upplysande sätt ådagalägger betydelsen af den obligatoriska revaccinationen. Under 1870—1871 års krig mellan Tyskland och Frankrike härjade smittkopporna i de båda krigförande arméerna, men under det att bland de franska soldaterna, hvilka ej voro revaccinerade, antalet dödsfall uppgick till 25,400, var antalet dödsfall bland de revaccinerade tyska soldaterna endast omkring 300.

Det må nu vara huru som helst med de bevis, man tror sig kunna hemta från statistiken — så mycket kan dock sägas, att det vore önskligt, om förbättringar kunde åstadkommas i de nuvarande förhållandena, äfven om dessa äro vida förmänligare än i en föregående tid och relativt förmänliga i jämförelse med främmande länders. De statistiska siffrorna synas mig icke i och för sig utgöra tillräcklig anledning att icke vidtaga de förbättringar, hvilka äro möjliga, eller till att nu slå oss till ro, till dess möjligen en svårare koppepidemi, sådan som den, hvilken härjade 1874, kommer för att väcka oss ur sömnen.

Utskottet anser, att det, som skulle stå att viuna utöfver de resultat, man genom nu gällande bestämmelser redan uppnått, i allt fall är så litet, att de stora svårigheter och olägenheter, som genom de föreslagna stadgandena skulle beredas allmänheten, vida öfverväga fördelarne. Jag förmodar, att utskottet här i främsta rummet åsyftar den obligatoriska revaccinationen, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle företagas å hvarje barn, senast när det uppnår tolf års ålder. Jag kan för min del ej finna, att deruti skulle ligga en så stor tunga för allmänheten, och af de öfriga föreslagna nya bestämmelserna, hvilka äro af beskaffenhet att mera direkt träffa allmänheten, tror jag ej några andra vara af någon särskild betydelse än den, att, då ympningen ej första gången slår an, den skall inom viss tid förnyas, äfvensom att kommunal- och helsovårdsmyndigheter skola ega att affordra målsmän och andra intyg, att vaccination blifvit behörigen verkställd. Men icke heller dessa stadganden synes mig vara egnade att framskalla några större olägenheter för allmänheten.

Utskottet har äfven fäst sig vid straffbestämmelserna i det kongl. förslaget, hvilka utskottet rubricerar såsom stränga. Jag tillåter mig då erinra, att dessa, i jämförelse med de i nuvarande reglemente stipulerade, icke kunna sägas vara i någon synnerlig grad skärpta. Latituden har gjorts något större. Minimum, som i den gamla författningen är 1 krona 50 öre å 2 kr., i ett fall 5 kr., är i det nya reglementet satt till 2 kr. Maximum i det gamla är 5, 10 och i ett fall 15 kr. — i det nya 20 kr. För öfrigt är sjelfva proceduren, när det gäller att belägga någon med böter, mycket mild; ty enligt förslaget blir ingen skyldig till straff omedelbart, utan om någon begått försummelse i fråga om vaccination, får han först en anmaning

att fullgöra sin skyldighet, och först sedan han det oakadt uraktlåter sin pligt, dömes han till böter, hvilka böter kunna variera mellan 2 till 20 kronor. Myndigheterna ega jemväl förelägga viten, dock ej högre än sammanlagdt 20 kr. I öfrigt torde någon skärpning i straffbestämmelser icke förekomma; men väl hafva en del nya straffbestämmelser tillkommit såsom en naturlig följd af att skyldigheter pålagts personer, som förut ej haft några åligganden med afseende å vaccinationen. Derjemte har tillkommit en ny bestämmelse, att den, som utför vaccination utan att vara dertill behörig och som enligt nu gällande författning är strafflös, skall ådömas böter, hvilka kunna uppgå ända till 100 kronor, en bestämmelse, som väl torde få erkännas vara synnerligen väl af behovet påkallad.

Jag kan för min del ej annat än beklaga det resultat, hvartill utskottet kommit, men anser mig för närvarande ej böra framställa något yrkande.

Herr Almén: Då utskottet enhälligt utan reservation afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande proposition, torde föga utsigt förefinnas att få densamma af Riksdagen antagen, oakadt vida bättre skäl enligt mitt förmenande kunna anföras för bifall än för afslag.

Söker man efter skälen till utskottets afstyrkande utlåtande, kunna de sammanfattas derhän, att vaccinationen i vårt land är så väl ordnad, att några förändringar ej erfordras.

Det är nu snart 100 år sedan vaccinationen infördes i vårt land, hvilket skedde först efter det att smittkopporna anstält stora härjningar, och då efter framsynte läkares förslag och medverkan af nitiska myndigheter. Förhållandena hafva sedan och till följd häraf väsentligt ändrat sig. Äfven om de härjningar smittkopporna under de senaste 20 åren anstält, varit af jmförelsevis ringa betydighet, får man dock icke, såsom utskottet gjort, häraf draga den slutsats, att allting är så väl bestäldt, att ej något behöfver göras. Det är numera af erfarenheten fullt bekräftadt, att den första vaccinationen i barnåldern skyddar blott för en viss tid, omkring 10 år. Vill man hafva ett säkert skydd i fråga om koppepidemier, får man liksom i andra länder tillgripa obligatorisk revaccination. En sådan revaccination har länge i vårt land förekommit såsom frivillig, när fara för smitta uppstått. Endast för värnpliktige har denna revaccination varit obligatorisk, utan tvifvel af fruktan för en koppepidemis utbrytande inom samlad trupp, samt för faran af smittas spridande vid de värnpliktiges återvändande till sina hemorter. Då dylik fara vid flera tillfällen i vårt land inträffat, hafva landtkommunerna genast varit framme med skrivelser, hvaruti begäres kraftigt ingripande från myndigheterna, ofta åtföljdt af klander för att preventiva åtgärder icke vidtagits i god tid.

Att smittkopporna, äfven med den nu föreskrifna vaccinationen, kunna uppträda epidemiskt och försaka stora förluster, särskildt inom samhällen, der vaccinationen bedrifves utan nödig kontroll, derpå

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppeymnig-  
gen i riket.  
(Forts.)*

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppympnin-  
gen i riket.  
(Forts.)*

har erfarenheten äfven under de senaste 20 åren lemnat många bevis. Jag vill erinra om den epidemi, som för icke så många år sedan uppstod i Göteborg, der vaccinationen mycket försumrats, och hvarest sjukdomen också fick en mycket stor spridning. Det föll sig mycket svårt att bekämpa sjukdomen, och det åtgick lång tid därför. Att dålig kontroll öfver vaccinationens handhafvande var förnämsta orsaken till epidemien torde ej kunna förnekas.

Då nu ej något bättre medel mot smittkoppor gifves än vaccination med derpå följande revaccination, som i andra länder visat så gynsamma resultat, skulle man kunnat förvänta att utskottet tillstyrkt Kongl Maj:ts förslag och förordat bifall dertill. Utkottet förnekar ej, att säkerheten mot tillfälliga koppepidemier kunde blifva större, derest kraftigare åtgärder vidtoges beträffande vaccinationens utöfvande och kontrollen deröfver. Men utskottet säger, att bedömandet af reformen bör grunda sig icke blott på granskning af de eventuella fördelar, som genom förändringen skulle kunna vinnas, utan äfven på de olägenheter och svårigheter, som deraf föränledas, hvilka sistnämnda utskottet för sin del anser vara vida öfvervägande. Jag har förgäfvat bemödat mig att uppleta några skäl för ett dylikt antagande — jag har ej funnit dem. Jag beklagar detta och förmodar, att det härleder sig deraf, att utskottet haft svårt leta upp några skäl till sitt antagande. Skulle möjligen med dessa olägenheter och svårigheter afses, att presterskapet skulle få en ökad tunga utöfver den dem nu åliggande att upprätta förteckningar öfver vaccinationspligtige och vaccinerade, synes mig denna tunga icke förtjena något större afseende, ty dertill är den alltför obetydlig. Presterskapet har varit och är fortfarande skyldigt att uppgöra förteckningar öfver vaccinationspligtige. Om då på samma gång skulle föras anteckningar öfver alla dem, som äro revaccinationspligtige, blefve denna ökning i presterskapets göromål ej betydlig.

Om utskottet haft någon välvilja för detta, enligt min mening, nyttiga förslag, kunde utskottet lätteligen hafva tänkt sig en annan utväg att åstadkomma dessa förteckningar, nemligen att uppdraga dessa göromål åt vaccinatörer och skolföreståndare i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad medicinalstyrelsen föreslagit.

Då jag icke kunnat finna några nämnvärda olägenheter af det nya förslaget och icke heller att straffbestämmelserna skulle, på sätt utskottet förmenar, vara så beskaffade, att de skulle kunna verka misstroende för vaccinationen i dess helhet, eller att, såsom utskottet säger, förtroendet för skyddskoppympnigen skulle kunna derigenom rubbas, så kan jag ej annat än beklaga ett dylikt uttalande. Min öfvertygelse är, att detta förtroende ingalunda skulle rubbas genom vidtagande af de mindre förändringar, som nu föreslås. Tvärtom skulle med mera fog kunna sägas, att förtroendet för vaccinationen härigenom komme att ökas.

Det kunde vara <sup>ett</sup>skäl att till bemötande upptaga den frågan, huruvida det nuvarande vaccinationssystemet är så fullkomligt, att

ingenting behöfver dervid åtgöras; men då den föregående ärade talaren på ett utmärkt sätt just framhållit bristerna i detsamma, äfvensom att dessa brister böra och kunna borttagas, så vill jag ej inlåta mig på några detaljer i detta hänseende. Jag upprepar, att vaccinationen enbart medför icke tillräckligt skydd, den bör hos oss, liksom i andra länder, åtföljas af revaccination. Derför bör också den gamla nu gällande förordningen i allmänhetens eget välförstådda intresse ersättas med en ny.

På dessa skäl tillåter jag mig yrka återremiss och hoppas att få tillfälle vidare yttra mig, då andra punkten kommer före, hvilken punkt blifvit på ett ännu lättvindigare sätt af utskottet behandlad.

Jag tillåter mig yrka återremiss.

Herr Billing: Jag finner det icke blott naturligt utan också mycket lofvärdt, att medicinalstyrelsen har framlagt det förslag, vi nu hafva under behandling, och lika naturligt finner jag, att den senaste talaren ansett sig hafva haft skäl att yrka återremiss.

Emellertid skall jag anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag, och skall för detta mitt yrkande nu gå att anföra några skäl.

Utskottet har ej på något sätt med ett enda ord antydtt mistroende mot vaccinationens nytta, utan tvärtom har man inom utskottet varit alldeles ense derom, att den obligatoriska vaccinationens införande varit en mycket stor välgärning för vårt folk. Om den saken behöfver därför icke här någonting vidare yttras.

De två senaste ärade talarne hafva anført, att nu gällande bestämmelser om vaccination lida af åtskilliga brister och att följaktligen åtskilliga förändringar och förbättringar i dem äro önskvärda. Utskottet har icke heller förnekat detta, och jag vill visst ej heller bestrida det nu; särskildt vill jag ej bestrida, att förbättringar äro behöfliga i fråga om skärpta bestämmelser rörande kontrollen öfver vaccinationens utförande samt framför allt — och detta har utskottet ej blott under tystnad medgifvit utan uttryckligen framhållit såsom sin mening — i fråga om sjelfva den lymfa, som vid vaccinationen användes. Utskottet har vidare framhållit, att staten borde så inrätta sig, att alla, som skola vaccineras, kunna blifva vaccinerade med animal vaccin, så att man komme från användningen af humaniserad vaccin.

Om alltså regeringen hade framlagt förslag till dylika *partiella* förändringar i nuvarande ordning, hade otvifvelaktigt ett sådant förslag blifvit af utskottet emottaget på ett annat sätt. Nu deremot har utskottet med en sällspord enighet kommit öfverens om att afslå det framlagda förslaget. Om det fans någon inom utskottet, hvilken visade tendens till ett mildare förfarande mot förslaget, fördes han snart från detta syfte af den mycket bestämda och mycket ifriga opposition, som detta lagförslag rönt hos samtliga representanterna från landsbygden. Det rådde en sådan ovilja mot detta förslag, att

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
hoppymynnin-  
gen i riket.*  
(Forts.)

Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppvymmin-  
gen i riket.  
(Forts.)

det verkligen icke tjänade till någonting att spilla många ord derpå. De hufvudsakliga skälen deremot voro två.

I förbigående vill jag emellertid med ett par ord bemöta ett yttrande af den nästföregående talaren. Han syntes vilja antyda, att ett af hufvudskälen för utskottets afstyrkande skulle ligga i den ökning af göromålen, som genom förslaget antagande skulle tillskyndas det svenska presterskapet. För ett dylikt antagande har han dock icke den ringaste anledning i utskottets utlåtande, ty der finnes ej yttradt ett ord i den riktningen. Jag förmodar, att han fick anledning eller hemtade anledning till detta antagande af det namn, som finnes undertecknad utskottets betänkande. Ty något annat skäl har han verkligen icke att misstänka, att under afslagsyrkandet ligger något prest-intresse eller omsorg för presterlig bekvämlighet. Jag vill dock därför icke bestrida, att kanske äfven medicinalstyrelsen likasom åtskilliga andra med en stor frikostighet lägger på det svenska presterskapet göromål af allehanda slag. Jag vill, som sagdt, ej bestrida detta. Men jag kan försäkra den siste talaren, att det var ingalunda någon hänsyn till presterskapets arbete, som i ringaste mån åstadkom förkastandet af detta lagförslag, ty de representanter från Andra Kammaren, hvilka med den största ifver yrkade afslag på detta förslag, hafva sannernigen icke gjort sig kände för någon särskild ömsinhet i fråga om vårt presterskap.

Nej, här funnos helt andra grunder, och först och främst den, att genom det ifrågavarande förslaget skulle införas obligatorisk revaccination. Detta möttes med ett kraftigt *nej*, utan den ringaste stamning på målet. Och hvarför vill man nu ej vara med derom? Jo därför, kan jag svara helt enkelt, att man ännu ej anser det vara nödigt. Om man hade trott det vara nödvändigt, då hade man äfven fått böja sig under denna föreskrift, men man kunde ej af den kongl. propositionen öfvertygas om att revaccinationen vore nödvändig. De tabeller, som åtföljde det kongl. förslaget, visa, att under de fem sista åren hafva dödsfallen i smittkoppor utgjort 1,5 på en million invånare. Framgår nu här af, att revaccination är nödvändig? Exempel från utlandet bevisa ej heller något, ty det anförda exemplet från fransktyska kriget angående den större dödligheten bland de franska i jämförelse med de tyska trupperna är icke något argument för oss, då äfven bland oss revaccination för dem, som till krigstjänst antagas, är föreskrifven.

Vi hafva därför icke kunnat inse, att nödvändigheten af revaccination vore bevisad, men deremot är det alldeles tydligt, att införande af allmän obligatorisk revaccination skulle för hela det svenska folket kännas såsom ett svårt tvång. Detta var det ena skälet till oppositionen inom utskottet. Det andra skälet var, att, förutom det moraliska tvånget, hotade man äfven vårt folk med höga böter och viten, så att, såsom det inom utskottet yttrades, hela den svenska allmänheten ställdes under polisbevakning.

Nu vill jag visst ej förneka, att det kan inträffa, att framdeles



det blir nödvändigt att införa obligatorisk revaccination. Jag tror icke heller, att utskottet vill bestrida detta såsom en möjlighet. Men hvad jag vill påstå det är, att tiden eller allmänheten ännu ej är mogen härför. Det finnes ingen fast öfvertygelse hos vår allmänhet om att ett sådant tvång nu vore af behovet påkalladt, och därför tror jag ej heller, att man nu bör söka införa denna obligatoriska revaccination, och jag vill lägga till, att jag tror, att införandet af sådan skulle kunna medföra skada i stället för gagn, därför att den ovilja, som införandet af obligatorisk revaccination otvifvelaktigt skulle framkalla, lätteligen skulle kunna falla tillbaka på den nuvarande vaccinationen eller förminska lusten att ställa sig nu gällande bestämmelser till efterrättelse. Allt mera och mera blir vår svenska allmänhet öfvertygad om gagnet af barnens vaccinering, allt färre och färre blifva de, hvilka på något sätt söka undandraga sig denna vaccinationspligt. Då alltså förtroendet till denna vaccination är stadt i ständig tillväxt, tror jag, att det vore riskabelt att störa detta förtroendes tillväxt genom att hos allmänheten inkasta det frö till mycken ovilja, som införandet af obligatorisk revaccination skulle medföra.

Öfvertygad som jag är ej blott derom, att en återremiss af detta förslag till ingenting skulle tjena, utan också derom, att antagandet af den föreslagna förordningen hvarken är nödig eller skulle kunna vara till något gagn, alldenstund den skulle mötas af stark motvilja, anholder jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström, Carl: Nog kunna vi alla förstå utskottets svårigheter, som så väl framhållits af herr Billing, och känt är, hvilket kompakt motstånd från medlemmarne i Andra Kammaren sättes mot hygieniska reformer i allmänhet. Man kan förstå, att i detta fall de gent emot alla önskningsmål, som — om ock väl understödda — framkomma, sätta ett absolut: nej, vi vilja icke veta af den obligatoriska revaccinationen! Äfvenledes kan man ej annat än gifva herr Billing rätt i hans reflexion, att man skall väl vårda den växande benägenheten att använda vaccinen enligt de gamla föreskrifterna, ty den är mycket värd. Stigandet af förtroendet dervidlag och den ökade tillämpningen af föreskrifterna enligt den gamla ordningen måste, som sagdt, noggrant omvårdas, och man bör se till, att icke denna vackra utveckling störes genom något missnöje, som skulle kunna uppstå på grund af den obligatoriska revaccinationen. Dermed är allt sagdt, som kan och bör sägas till förmån för utskottet. Men oakadt allt detta, och det är ju onekligen ganska mycket, blir det dock nödvändigt att reservera sig i viss mån mot utskottets slutresultat. Faktum är, att vi alla hafva vant oss att betrakta smittkopporna som en bagatell; det är, som funnes de icke längre. Man vet, att det var en förfärlig pest förr i tiden; men nu tror man, att det hela är af ringa betydelse. Men så är det ingalunda. Vi behöfva ej gå till utlandet för att finna, att man icke kan riktigt lita på den kufvade fienden, att den ej mera skall visa sig hafva något af sin gamla kraft,

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppympnin-  
gen i riket.  
(Forts.)*

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppympnin-  
gen i riket.  
(Forts.)*

och att den icke kan komma till nya anfall. Ingen människa kan, särskildt med tanke på de senare årens erfarenhet från Sverige, förneka möjligheten, att ej ett, tu, tre kan uppkomma en epidemi, som skall visa sig hafva kraft att återremittera detta ärende till utskottet med ett visst eftertryck. Om det icke sker nu, skall det i alla fall ske då. Denna möjlighet kan icke förnekas. Åtskilligt, som anfördes af herr statsrådet Åkerhielm och af herr Almén, visar, att herrarne måtte taga för godt den försäkran, att man måste vara på sin vakt. Om det då kommer en sådan olycka, kan det väl hända, att man rigtar vissa förebråelser mot Riksdagen, som ej i tid gjort allt för att förekomma en sådan. Och då kan det kännas godt för den, som haft ansvaret, att hafva gjort sig urafva i denna utskottets förmögenhet. Och det är väl meningen med hvad man nu yrkat om återremiss.

Det är för ofrigt föga att lägga till de utmärkta framställningar, som kommit från statsrådsbanken och herr Almén — från deras sida, som vilja försvara regeringens åtgärd och icke kunna, med allt erkännande af utskottets svårigheter, fullt godkänna det slut, till hvilket utskottet kommit. Men, herr talman, eftersom jag har ordet, tillåter jag mig bifoga några ord om den senare delen af utskottets motivering, der det talas om den motsedda nya anstalten för beredande af animal vaccin. Man behöfver icke diskutera eller vidare utlägga önskvärdheten och nödvändigheten af animal vaccins anskaffande. Det är ej att resonnera om, ty när staten påbjuder vaccinerings, så är det minsta den kan göra att se till, att vaccinen är ofarligt. Utskottet har också synnerligen välvilligt omtalat denna sak och slutar med att säga, att det visserligen icke ansett sig böra framställa förslag, men är förvissadt derom, att Kongl. Maj:t ej lär underlåta att i detta afseende till Riksdagen göra de framställningar, som kunna vara erforderliga. Bättre betyg kan man icke få, och utsigterna för denna anstalt böra således vara synnerligen goda. Det har emellertid tillkommit något, som skulle kunna motivera äfven i denna punkten en återremiss. Det är tydligt, framför allt sedan vissa erfarenheter på det medicinska området tillkommit, att anstalten bör innefatta vida mera än den animala vaccinen. Det har nemligen upptäckts en del inympningssämnen, hvilkas fabrikation är af största vikt. Läkarsällskapet har undersökt detta och kommit till resultat, som äro herrarne väl bekanta, i afseende på den stora betydelse, som antidifteriserum har. Vi hafva i dag en fråga, som visar tuberkulinets betydelse. Det har tillkommit ytterligare en mängd ämnen med mycket konstiga namn, som jag ej vill trötta kammaren med, hvilka visa, att tiden är kommen för en anstalt ej blott för animal vaccin utan äfven för en annan fabrikation af alla dessa ämnen, både de redan kända och de många, som i framtiden antagligen tillkomma — bland dem animal vaccin, difteriserum, tuberkulin m. m. Detta är en sida af saken. En annan är den, att anstalten skulle öfvertaga alla de bakteriologiska undersökningar, som äro nödvändiga, särskildt i afseende på skydd mot import från utlandet af smittosamma sjukdomar,

och en betydlig del af de rättsmediciniska undersökningarna. Således en anstalt i dubbelt syfte: tillverkning och undersökning. Och det är, herr talman, blott för att påminna om att detta problem om en statsanstalt fått en viktig utvidgning, hvilken tål att tänka på, och hvilken, om den är välgrundad, kanske skulle vid en återremiss redan nu blifva föremål för ett omnämnande från utskottets sida, som jag här vidrört denna fråga. Jag tager för gifvet, att Kongl. Maj:t efter detta utskottets tillstyrkande kommer med ett förslag om en anstalt i en sådan fullständigare form, som skulle för vårt land blifva af oberäkneligt gagn.

Tills vidare förenar jag mig om yrkandet på återremiss.

Herr Wærn: Man kan af den förda diskussionen icke komma till annan slutsats än den, att det är bristen på öfvertygelse om revaccinationens nytta, som gifvit anledning till utskottets afstyrkande. Då nu detta förslag faller, om ej här så i Andra Kammaren, gifver det mig anledning anhålla, att, när statistiken fortsättes öfver antalet dödsfall på grund af smittkoppor, läkarne måtte åläggas uppgifva, hvilket antal dödsfall träffa personer, som ej blifvit vaccinerade, hvilket dem, som, vaccinerade, ej blifvit revaccinerade, och hvilket dem, som äro både vaccinerade och revaccinerade. Visar det sig då, att dödsfallen företrädesvis träffa dem, som ej blifvit revaccinerade, torde detta betydligt inverka på den allmänna öfvertygelsen om revaccinationens nytta.

Herr Almén: Herr Billing uttalade den förmodan, att jag antog det de af utskottet befarade olägenheterna skulle bestå i ökad arbete för presterskapet, på den grund, att *han* hade undertecknat betänkandet. I det afseendet kan jag meddela, att det ej var af den anledningen jag fick en sådan tanke. Då i betänkandet ordas om stora olägenheter och svårigheter, och då jag ej visste, hvori dessa skulle bestå, trodde jag, att dermed åsyftades ökad arbete för presterskapet, som enligt min åsigt — och den är mångårig — redan öfver all höfva är betungadt af världsliga bestyr.

Hufvudskälet för afstyrkandet skulle enligt hans anförande vara allmänhetens stora obenägenhet för revaccination. Att en sådan fins, vågar jag ej betvifla, i synnerhet då *han* uppgaf det och allmogen haft många representanter i utskottet. Men jag betviflar, att denna ovilja är så stor, och jag stödjer detta mitt antagande derpå, att när fara uppstår för en smittkoppepidemi, kommer requisition på requisition efter animalisk vaccin för att användas till revaccination. Detta visar att denna revaccination inträngt i det allmänna medvetandet. Men, säger man, folket vill ändå icke hafva obligatorisk revaccination. Ja, friheten älskar man, men man tänker icke på följderna. Dessa kunna blifva sorgliga, derest vi få en verklig koppepidemi; man skall ej tro, att den ej kan återkomma, därför att nu tjugu år gått utan någon sådan. Det är nemligen med dessa smittämnen så, att om de

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppympnin-  
gen i riket.  
(Forts.)*

*Förslag till  
förordning  
ang. skydds-  
koppympnin-  
gen i riket.  
(Forts.)*

en tid få ohejdadt frodas och blomstra, så tilltager deras virulens eller smittande förmåga med hastighet och faran blir stor. Man bör icke vänta på olyckan, utan vidtaga åtgärder till dess förekommande.

Hvad utskottets behandling af hufvudfrågan beträffar, beklagar jag, att ej utskottet sagt rent ut, att det ej tycker om revaccination. I så fall kunde utskottet hafva tillfogat en önskan, att Kongl. Maj:t ville omarbete det nuvarande reglementet, förbättra detsamma och införa en duglig kontroll rörande den första vaccinationen. Så som utskottet nu yttrat sig, söker man förgäves efter något sådant. Visserligen fins der en häntydan på en vaccinationsanstalt, men icke på någon förändring af nuvarande förhållanden. Kongl. Maj:t har i detta betänkande icke fått någon anledning att återkomma med denna fråga, förrän lång tid förflutit eller en svår epidemi utbrutit.

Jag har önskat en återremiss för att möjligen få ett uttalande i den riktningen, äfven om hos allmogen skulle råda stor obenägenhet mot obligatorisk revaccination.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid deras slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—59;

Nej—40.

*Punkten 2.**Om anslag  
till vaccina-  
tionens  
befrämjande.*

Herr statsrådet, friherre Åkerhielm: Herr grefve och talman! När jag nyss yttrade mig, hade jag ingen anledning att beröra frågan om det anslag, som Kongl. Maj:t begärt, då denna fråga först förekommer under den nu föredragna punkten.

Utskottet har i sin motivering till punkten 1:o) till fullo erkänt behovet af en statsanstalt för beredande af animal vaccin, men utskottet afslutar sin motivering med det uttalandet, att utskottet icke funnit sig böra framställa något bestämdt förslag i ämnet, men är »förvissadt derom, att Kongl. Maj:t ej lärer underlåta att i detta afseende till Riksdagen göra de framställningar, som kunna vara erforderliga». Nu är förhållandet, att Kongl. Maj:t just har gjort en sådan framställning till Riksdagen, för hvilken redogöres under andra punkten af utskottets betänkande. Kongl. Maj:t har föreslagit, att »anslaget till vaccinationens befrämjande må med titelns ändring till »anslag för skyddskoppymningen» höjas med 2,800 kronor, eller från 7,700 kronor till 10,500 kronor, och såsom reservationsanslag i riksstaten uppföras;» och detta har skett just för att kunna upprätta en statsanstalt för beredande af animal vaccin. Kostnaderna för denna anstalt har Kongl. Maj:t, såsom utskottet äfven omförmält, beräknat, förutom organisationskostnader, som man ansett sig kunna taga från befintliga besparingar, till 6,500 kronor årligen. Sedermera har Kongl. Maj:t gjort en beräkning af kostnaderna för skyddskoppymningen i dess helhet, hvaruti ingår denna post å 6,500 kronor, och har man då kommit till ett anslagsbehof på det hela af 10,500 kronor.

Det synes mig, som om just den framställning, hvilken utskottet ansett sig behöfva, sålunda föreläge i Kongl. Maj:ts proposition.

Det är ju möjligt, att såsom en följd af det beslut, kammaren fattat i första punkten, någon förändring i användningen af det begärda anslaget kan erfordras. Men så mycket torde man med visshet kunna säga, att 10,500 kronor icke äro för mycket för att upprätta denna anstalt och derjemte täcka de öfriga årliga behof, som äro afsedda att fyllas af anslaget.

Jag kan icke finna, att utskottet anfört något motiv för sitt afstyrkande i denna punkt, och det vore mycket önskligt, om Kongl. Maj:ts proposition åtminstone i denna del vunne Riksdagens bifall.

Herr Almén: Herr grefve och talman! Utskottet synes hafva ganska stort förtroende för animal vaccin. Utskottet yttrar nemligen, att då staten påbjuder vaccination, bör det vara för staten ytterst magtpåliggande att tillse, att åt allmänheten tillhandahålles absolut ofarlig vaccin, och att Kongl. Maj:ts förslag om upprättande af en anstalt för beredande af dylik synes utskottet behjertansvärdt. Med sådana åsichter skulle man hafva väntat, att utskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag, isynnerhet då de erforderliga uppoffrin-

Om anslag  
till vaccina-  
tionens  
befrämjande.  
(Forts.)

garna för detta vackra ändamål äro så ytterst obetydliga, uppgående för den första organisationen till 2,575 kronor och för det framtida underhållet till en förhöjning i det hittills varande årliga anslaget med endast 2,800 kronor. Sedan Riksdagen numera fått en viss vana att handskas med anslag uppgående till flera millioner, borde den icke vara rädd för detta lilla anslag på 2,800 kronor. Så tyckes emellertid hafva varit förhållandet, eftersom utskottet å sista sidan af sitt betänkande hemställer, »att Kongl. Maj:ts förevarande framställning om höjning af ifrågavarande anslag och ändring af dess titel ej må af Riksdagen bifallas».

Då emellertid animal vaccin, till följd af det ständigt växande förtroendet därför, för framtiden icke torde kunna anskaffas i tillräcklig mängd, så synes häraf med nödvändighet framgå pligten för staten att inrätta en anstalt, der bepröfvad sådan animal vaccin kan tillhandahållas allmänheten i tillräcklig myckenhet. Då vidare upp rättandet af en sådan anstalt kräver en ytterst ringa utgift och likartade anstalter finnas, snart sagdt, i alla Europas öfriga länder och der tillvunnit sig stort förtroende, så synes det mig ofattligt, huru utskottet kunnat komma till ett afstyrkande af detta förslag. Då förslag väckas om vidtagande af åtgärder för bekämpande af smittosamma sjukdomar och hindrande af deras utbredning bland *menniskor*, så blifva dessa framställningar vanligtvis afslagna, äfven om det gäller helt små anslag; och såsom skäl för afslaget åberopas, att allt är väl beståldt och att något behof af förändring icke förefinnes. Då åter faran hotar, så låter det helt annorlunda: då skriker man på bristande förutseende hos myndigheterna — derpå hade vi ett färskt exempel, då det gälde skydd mot koleran. Jemför man härmed den beredvillighet, som alltid visar sig — och detta äfven om det är fråga om stora anslag —, då det gäller motarbetandet af sjukdomar hos *creaturen*, så kan man icke undgå att förvånas öfver det olika sätt, hvarpå dessa frågor behandlas. Det vill synas — jag säger icke, att så är —, som om det förefunnes ett relativt större intresse för djurens välbefinnande, det må nu gälla revaccination eller försök med insprutning af tuberkulin eller andra enligt min mening välbetänkta liknande åtgärder, än för skyddande af människors helse och lif. Det är onekligen en märklig skilnad, som i detta hänseende gör sig gällande.

Då nu en anstalt för beredande af animal vaccin icke blott är af behofvet påkallad för revaccination, utan äfven är och under flera år varit behöflig för anskaffande af animal vaccin äfven under nuvarande lagstiftning, och då denna anstalt kan komma till stånd för en så ytterst ringa kostnad, kan jag icke fatta annat än att tiden nu är inne att anordna en dylik anstalt och att Riksdagen bör anslå det lilla belopp, som för sådant ändamål erfordras.

Med den kännedom jag har om utskottets ordförande och andra dess ledamöter, är jag viss om att denna obetydliga utgift icke spelat någon roll vid bestämmandet af utskottets beslut, utan att dertill

funnits något annat skäl, nemligen den uppfattningen, att användningen af de medel, som skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition, icke skulle vara fullt öfverensstämmande med den nu gällande lagstiftningen om vaccination. Jag tror, såsom jag förut sagt, att denna anstalt är lika behöfzig, äfven om Riksdagen afslår Kongl. Maj:ts förslag till förordning om revaccination. Ty det sätt, hvarpå animal vaccin hittills anskaffats, är icke i längden hållbart. Det är derfor af vigt, att en dylik anstalt kommer till stånd. Ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag, hvarigenom dessa medel ställes till Kongl. Maj:ts disposition för ändamålet, skulle lända till fromma för landet, man må hafva hvilka åsichter som helst om revaccinationen. Detta har äfven utskottet erkänt, och vid sådant förhållande borde utskottet, enligt mitt förmenande, hafva tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvilket jag helst skulle vilja yrka. Men för att icke några formella hinder må möta för anslagets beviljande, ber jag att få yrka återremiss.

*Om anslag till vaccinationens befrämjande.*  
(Forts.)

Herr Billing: Herr grefve och talman! Mine herrar! Den siste talaren var litet sträng mot utskottet, men utskottet blir nog icke förskräckt däröfver. Han ville till och med gifva oss i utskottet en liten bestraffning för att vi skulle hafva mera intresse för djur än för människor. Men jag må säga, att om vi det haft, har det åtminstone icke haft något inflytande på vår behandling af denna fråga. Det är ju alldeles tydligt — och det framgår också fullt klart af utskottets motivering —, att utskottet icke haft någon motvilja mot en inrättning af det slag, som här i den kongl. propositionen omtalas. Tvärt om har ju utskottet med all bestämdhet framhållit den meningen, att man bör vidtaga anordningar för att kunna förse hela landet med animal vaccin. Det framgår också af utskottets framställning fullt tydligt, att utskottet icke har afstyrkt bifall till den kongl. propositionen på grund af den siffra, som här förekommer, således icke på grund af att utskottet ansett, att en utgiftsstat å 10,500 kronor för en sådan inrättning skulle vara för hög. Deremot ligger det ju nära till hands — tycker jag — för en hvar att se, hvad skälet till utskottets afstyrkande varit, och jag kunde verkligen icke förstå den siste talaren, då han mer än en gång upprepade, att det var ofattligt. Jag är fullt förvissad, att det är fattbart både för honom och för alla kammarens ledamöter, hvad orsaken är till utskottets afstyrkande. Det är ju helt enkelt, att, då utskottet afstyrkt den lag, som här förekommer i första punkten, utskottet ansett såsom en konsekvens deraf att också afstyrka det förslag om anslag, som var baserat på denna lag. Nu har den siste talaren sagt, att hvad här föreslagits är behöfzig, äfven om man icke antager lagen. Ja, det tror jag också, att denna summa är behöfzig; men talaren får väl medgifva, att utskottet hade all möjlig anledning att hemställa om afslag å denna punkt, då uppenbarligen den på sidan 29 i betänkandet upptagna utgiftsstat är formulerad enligt den föreslagna lagen. Första posten t. ex. deruti upptager arfvode åt 24 förste provinsialläkare med 2,400

*Om anslag  
till vaccina-  
tionens  
befrämjande.  
(Forts.*

kronor. Motsvarande denna finnes icke någon post på den gamla utgiftsstaten. Att förste provinsialläkarne skulle hafva detta arfvode beror på bestämmelser i den lag, som kammaren nyss för sin del afslagit. Utskottet ansåg sig verkligen icke i stånd till att kunna förändra denna utgiftsstat efter de nuvarande bestämmelserna. Hade det blott begärts 10,500 kronor för att befordra vaccinationsväsendet, så är jag förvissad om, att utskottet icke afstyrkt ett så litet anslag för detta ändamål. Men då det nu förelåg en utgiftsstat, som hade sin grund i det förkastade lagförslaget, så kunde utskottet, af formella grunder, icke tillstyrka denna utgiftsstat.

Nu har här yrkats återremiss; men för mig står det klart, att en återremiss icke är behöflig för att visa Riksdagens intresse för denna sak eller framkalla utskottets intresse för densamma; ty det har utskottet haft tillräcklig anledning att visa, utan att Riksdagen behöfver återremittera ärendet. Men kommer det tillbaka till utskottet, så tror jag, att utskottet kommer att befinna sig i ett svårt läge. Ty när här föreligger en utgiftsstat, som upptager arfvoden t. ex. åt 24 förste provinsialläkare, men i nuvarande bestämmelser icke upptagas arfvoden åt dessa provinsialläkare, huru skall då utskottet kunna föreslå godkännande af denna utgiftsstat? Det förekommer mig, som om det vore omöjligt att göra detta, fastän vi icke hafva något emot slutsumman. Om från regeringen nu föreläge ett förslag om en utgiftsstat å 10,500 kronor, men med klart angifvande för utskottet, hvartill de skulle användas, oberoende af den nu förkastade lagen, så är jag viss om, att utskottet skulle tillstyrka bifall till ett sådant anslag; nu tror jag, att utskottet har svårt för att göra det.

Slutligen vill jag tillägga ett skäl, som torde hafva inverkat på en och annan — och jag kan räkna mig till dem —, ett skäl som är underförstådt; och det är det, som af herr Nyström anfördes, då han talade om huru som det finnes önskingar om och behof af en anstalt af en art, som i någon mån liknar den här ifrågasatta, nemligen för att bereda allehanda medel till förekommande af sjukdomar. För min enskilda del har jag den tanken — men det har jag ej velat ha sagdt å utskottets vägnar — att det vore möjligt, att med en anstalt för beredande af vaccin kunde förenas åtskilligt annat, såsom anordning för beredande af tuberkulin, serum med mera, som jag icke kan närmare angifva. Det har förekommit mig, som om en framställning i detta syfte från regeringen till en följande riksdag skulle hafva ett godt stöd i kombinationen med den ifrågasatta vaccinanstalten, som ju har sympatier inom Riksdagen.

Vill nu kammaren återremittera frågan till utskottet, så har jag naturligtvis icke något att invända deremot; men jag tror, att kammaren dermed sätter utskottet i förlägenhet; ty -- jag upprepar det — det är svårt att tillstyrka en utgiftsstat med utgiftsposter, som icke hafva sin grund i nu gällande bestämmelser utan i ett lagförslag, som kammaren förkastat. Här är blott fråga om ett års uppskof och der-



för synes det mig, som om kammaren med godt mod kunde bifalla denna utskottets hemställan, hvartill jag yrkar bifall.

*Om anslag  
till vaccina-  
tionens  
befrämjande.  
(Forts.)*

Herr von Friesen: Herr grefve och talman, mine herrar! Då medicinalstyrelsens chef för en stund sedan försvarade sitt afstyrkande af den första punkten i utskottets betänkande, så anförde han såsom ett bevis för sympatierna för revaccinationen, att det oupphörligen inkomme requisitioner af animal vaccin till medicinalstyrelsen från många håll, men att de icke kunde effektueras, och det vore ett bevis på, att starka sympatier för revaccinationen funnes i landet. Jag får säga, att jag anser detta vara ett svagt skäl för att nu införa en så drakonisk revaccinationslag som den nyss afslagna. Ty när det icke finnes tillräcklig vaccin af bästa slag att tillgå för det revaccinationsbehof, som redan nu delvis frivilligt visat sig, är det då skäl att stifta en lag, som inför tvång i detta afseende? Bör man icke först tillse, att det finnes tillräckligt material, innan man inför tvång att använda sådant? Så resonerar nog litet hvar. Men samma yttrande af medicinalstyrelsens chef utgjorde åtminstone för mig ett skäl att i denna andra punkt vara med om allt, som kan leda till ett bifall af Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt, således äfven återremiss. Ty är det redan nu sådan brist på animal vaccin, som medicinalstyrelsens chef omnämnde, så är det ju allt skäl att söka afhjelpa denna brist. Det är ju gifvet, att äfven om man förkastar lagen om tvångsrevaccination, så behöfves det animal vaccin för det behof, som redan nu förefinnes. Då är det, enligt min uppfattning, ju allt skäl att sörja för detta behof, äfven sedan man förkastat lagen.

Visserligen har den siste talaren framhållit de formella svårigheterna här vid lag och det kinkiga läge, hvori utskottet skulle befinna sig, om Riksdagen beviljade anslaget till en anstalt för anskaffande af animal vaccin, då lagen om revaccination är förkastad. Men jag tilltror dock utskottet att kunna reda sig ur denna svårighet, och jag anser det högst önskligt, att denna anstalt för beredande af animal vaccin kommer till stånd. Om så skedde, så skulle man få se, att revaccinationsbehofvet gjorde sig gällande hos allmänheten utan införande af något starkare tvång, på den enda naturliga vägen, nemligen frivillighetens, och att allmänheten, då dess behof af vaccin tillgodoses, skall inse nyttan af revaccinationen liksom förut af vaccinationen.

På grund af hvad jag nu anført, ber jag att få instämma med dem, som yrkat punktens återremitterande till utskottet.

Herr Almén: Hvad beträffar den siste talarens påstående, att det skulle vara inkonseqvent af mig att yrka på revaccination, då inga anstalter funnos, hvarest god lymfa kunde beredas, får jag fästa hans uppmärksamhet derpå, att jag sade, att vi icke haft tillfälle att skaffa sådan i tillräcklig myckenhet för det växande behofvet. Derest

*Om anslag  
till vaccina-  
tionens  
befrämjande.  
(Forts.)*

lagen hade blifvit antagen, borde anstalten hafva kunnat sättas i gång på ett halft år. Kongl. Maj:t visste nog bestämma rätta tiden för lagens tillämpning och anstaltens ordnande. För att icke missförstånd må uppstå beträffande behofvet af animal vaccin, vill jag nämna, att sådan funnits i temligen stor mängd att tillgå genom medicinalstyrelsens försorg, när Stockholms helsovårdsnämnd, som visat berömvärd vakenhet beträffande sanitära förbättringar, och hvars sträfvan den villigt understödjas af kommunen, följt med sin tid och inrättat en anstalt för beredning af animal vaccin och beredvilligt låtit medicinalstyrelsen derifrån köpa vaccin, att användas vid revaccination af värnpligtige samt dessutom vid vaccination och revaccination på många orter i vårt land. Således föreligger, enligt min uppfattning, icke någon motsägelse deri, att man förordat obligatorisk revaccination, ehuru anstalten icke var i ordning.

Beträffande åter den af herr Billing framhållna omöjligheten eller, rättare sagdt, svårigheten för utskottet att reda sig i dessa förhållanden och att man, då lagen förkastats, icke kunde göra något åt anstalten, får jag fästa hans uppmärksamhet derpå, att Kongl. Maj:t framlagt två propositioner, den ena om lagen och den andra om anstalten. De stå visserligen i samma handling och hafva förmodligen kommit till Riksdagen på en gång, men de hafva litet eller intet gemensamt med hvarandra. Herr Billings uppgift, att anstalten tillkommit endast för revaccinationen, vågar jag påstå bero på bristande kännedom om dessa förhållanden. Såsom jag nämnde i mitt förra yttrande, har den animala lymfan under nuvarande förhållanden fått en så allmän användning, att svårighet stundom möter för Stockholms stad att med bästa vilja bereda dylik lymfa för statens behof. Då är det ju en pligt för staten — såsom äfven utskottet erkänt — att bevilja medel, hvarigenom en sådan anstalt må komma till stånd. Men — sade utskottets ordförande — vi kunde enligt vår tanke icke föreslå beviljandet af penningar till anstalten, då vi afstyrkt lagen. Detta beror på, att han förutsatt, att sambandet är sådant, att faller det ena, faller det andra. Men nu är sambandet icke så innerligt. Jag tror därför — med kännedom om utskottets och särskildt dess ordförandes förmåga — att utskottet icke får den minsta svårighet att reda sig. Hvad är det Kongl. Maj:t begär? Ingalunda en fastställelse af den uppgjorda staten i dess detaljer, utan helt enkelt ett anslag af 10,500 kronor för ordnande af ifrågavarande anstalt. Mig synes, att man borde hysa så stort förtroende till Kongl. Maj:t, att man låte Kongl. Maj:t ordna anstalten på bästa sätt. Risken vore icke synnerligen stor. Riksdagen har icke haft någon röst vid bestämmande af den nu gällande staten. Således gäller det endast att bevilja i ena fallet 7,700 kronor och i det andra 10,500 kronor. Har det gått väl att låta Kongl. Maj:t ordna med det förra anslaget, borde det kunna gå väl äfven med det nu föreslagna.

Hvad slutligen beträffar det underförstådda motiv för afslag, som herr Billing haft, så är glädjande höra, att detsamma finnes.

Men då derom icke ordas något i handlingarna, har jag icke haft anledning att beröra detsamma. Jag frågar för öfrigt en hvar: hvilket hinder skulle väl förefinnas att vid denna riksdag bevilja 10,500 kronor för denna anstalt? Skulle Kongl. Maj:t vara färdig att till nästa Riksdag komma med nytt förslag om en större anstalt, så bör detta icke vara något hinder för att redan nu bevilja 10,500 kronor. Någon anledning att uppskjuta saken har man icke därför, att man väntar en större anstalt, i hvilken den nu ifrågasatta skulle ingå såsom en del. Jag yrkar fortfarande återremiss. Lifligt öfvertygad, att Riksdagen hyser ett lefvande intresse för denna sak och inser den magtpåliggande skyldigheten för staten att tillhandahålla animal vaccin, äfven om förordning om revaccination icke kommit till stånd, har jag goda skäl för detta mitt yrkande och hoppas, att utskottet utan svårighet skall reda sig.

*Om anslag  
till vaccina-  
tionens  
befrämjande.  
(Forts.)*

Herr Nyström, Carl: Jag har helt och hållet blifvit förekommen af föregående talare, särskildt herr von Frisen. Eljest var det min mening att säga, att jag har den lifliga öfvertygelsen, att utskottet har både vilja, förmåga och pligt att i detta fall separera, att taga hvar för sig frågan om den obligatoriska revaccinationen, som är omtvistad — med mera eller mindre skäl — och å andra sidan frågan om anskaffning af tillräckligt förråd af animal vaccin, hvilken fråga icke är omtvistad.

Grefve Hamilton: Oaktadt jag i föregående punkt röstat med utskottet, af den anledning, att jag ansåg lagen vara icke af behofvet påkallad och sådan, att den skulle tillföra särskildt landtbefolkningen icke ringa besvär och obehag samt därför mötas med ovilja, kommer jag likväl att i denna punkt rösta för återremiss. Jag gör det af det enkla skäl, att staten fordrar, att befolkningen skall låta vaccinera sig och att en stor del af befolkningen hyser motvilja för vaccinationen därför, att den fruktar för att den humaniserade vaccinen skall öfverföra smitta från den ena till den andra, hvilken fruktan kanhända icke torde vara utan skäl. När nu staten fordrar vaccination, är det också statens pligt att tillhandahålla sådan vaccin, som icke kan vara till skada. Det torde äfven vara ett annat skäl att rösta för ett anslag till den ifrågasatta anstalten, nemligen det, att det icke är endast koppepidemier, vi hafva att frukta, utan äfven andra sjukdomar, som genom ympning kunna förhindras. Jag ber därför att få yrka, äfven jag, återremiss.

Herr Billing: I insen, mina herrar, alla mycket väl, att då jag yrkat bifall till utskottets förslag och således icke kunnat förorda en återremiss, har anledningen icke varit något slags motvilja i sak mot det, man vill vinna genom en återremiss, utan endast formella betänkligheter. Emellertid har nu här mer än en gång sagts,

*Om anslag till vaccinationens befrämjande.*  
(Forts.)

att utskottet icke haft skäl till att kombinera frågan om anslaget med frågan om lagen. För att försvara utskottets honnör och äfven i viss mån min egen honnör, vill jag fästa chefens för medicinalstyrelsen uppmärksamhet derpå, att i medicinastyrelsens framställning står: »Från och med det år, då en på de af medicinalstyrelsen föreslagna grunder hvilande författning angående skyddskoppypningen kommer att träda i kraft, anser medicinalstyrelsen böra lända till efterrättelse» denna utgiftsstat på 10,500 kronor. Styrelsen har uttryckligen själf sagt, att denna utgiftsstat, som slutar på 10,500 kronor, skulle vara passande och gifven i och med antagande af den nu förkastade författningen. Hafva vi då icke i medicinalstyrelsens egen skrifvelse haft ett alldeles direkt inbjudande, nästan ett tvingande inbjudande att tillsammans med förkastandet af lagen också afslå denna kongl. proposition? Vidare hafva vi ett stöd också i Kongl. Maj:ts egen proposition. Ty der säges, att medicinalstyrelsen har uppgjort förslag till en författning; detta förslag har icke kunnat godkännas i sin helhet, utan detaljförändringar hafva gjorts, men — säger statsrådet — »dessa förändringar föranleda icke någon ändring i afseende å det anslagsbelopp, som medicinalstyrelsen ansett erforderligt för vaccinationen, sedan nya bestämmelser derom trädt i kraft». Äfven regeringen har sagt, att denna utgiftsstat skulle hafva sin tillämpning, sedan nya bestämmelser trädt i kraft. Jag påstår — herrarne må säga hvad som helst — att utskottet omöjligt kunnat göra annat än att afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, då det hade medicinalstyrelsens och regeringens uttryckliga uttalande om att denna summa, 10,500 kr., tillkommit icke annorlunda än i sammanhang med den föreslagna, förändrade förordningen.

Vill nu kammaren återremittera ärendet, så — naturligtvis skola vi göra hvad vi kunna, men — jag upprepar det — huru skola vi kunna motivera denna summa, 10,500 kr., då vi icke hafva lagen, dess förutsättning? Och denna utgiftsstat kan utskottet omöjligt tillstyrka, sedan lagförslaget har fallit. Ty denna utgiftsstat är formad efter det nya förslaget. Det förekommer mig, som om det vore till den grad oegentligt att återremittera detta betänkande, att, ehuru jag i alla delar instämmer med dem, som önska, att höjning skall ske, jag dock vidhåller yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen i enlighet med derunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den föreliggande punkten hemställt samt vidare derpå att punkten skulle visas åter till utskottet, och förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i punkten 2 af sitt utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten åter till utskottet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 60.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 13 och 16 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 10 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion angående ändrade grunder för den kommunala beskattningen.

*Om ändring i  
grunderna  
för den kom-  
munala be-  
skattningen.*

Herr Leman: Vigten af den föreliggande frågan manar mig att taga till ordet, för att åtminstone *en*, om ock föga inflytelserik, röst må yttra sig till förmån för motionens syfte. Denna fråga ligger utom den sedvanliga juridikens ramar. Den är mera en fråga af social natur. Min öfvertygelse är, att — såsom förhållandena ändrat sig, sedan kommunallagarne skrefvos — de män, som författade det komitébetänkandet, hvarpå kommunallagarne grundats, skulle, om de fått vara med nu, hafva varit de första att förorda, att det samband, som finnes mellan kommunalskatten och statsskatten, bör upphävas. Det är Eder, mine herrar, mer än väl bekant, att från statens synpunkt detta upphäfvande länge varit ett önskningsmål. 1894 års bevillningskomité har ock yttrat, att man hvarken kan få en ordentlig mantalsskrifningslag eller en lämplig bevillningsförordning förr, än man i fråga om beskattningen löser bandet mellan stat och kommun. Ser man åter saken från kommunens synpunkt, finner man afveu dervid åtskilliga olägenheter af sammankopplingen. Icke längre sedan än i lördags förelåg här en kongl. proposition — beträffande det

Om ändring i  
grunderna  
för den kom-  
munala be-  
skattningen.  
(Forts.)

nya posthuset — deri yttrades, dels att några af de hus, som föreslogos till inköpande, för närvarande icke behöfdes för ändamålet, i följd hvaraf dessa hus en tid bortåt kunde uthyras, och dels att man kunde få desto mer i hyresinkomst, därför att hyresgästen skulle befrias från utgörande af fastighetsskuld till stat och kommun samt att egaren, kronan, icke är skyldig betala kommunalskatt och kronoskatt. Hvad vill detta säga, om icke att Stockholms stad går miste om kommunalskatten för husen? Om det t. ex. skulle hända, att, såsom ifrågasatt är, staten inköper en del af Köping—Hult jernvägen, tror jag icke, att Örebro stad i detta hänseende skulle vara att gratulera, ty staden har nu haft åtskillig inkomst på kommunalutskylderna för jernvägen, hvilken inkomst skulle försvinna i den mån, kronan blefve egare till jernvägen. Orättvisan ligger deri, att då kronan är innehafvare af fastighet, i hvilken industriell verksamhet bedrifves eller hvilken inbringar kronan hyresinkomst, behöfver den därför icke betala kommunalskatt, medan å andra sidan kommunen får betala bevilling för alla sådana fastigheter, för hvilka kommunen uppbär direkt inkomst. Ser man vidare på, huru det förhåller sig inom kommunerna, märker man, huru många orimliga förhållanden uppstå. Personer t. ex., som hafva sin inkomst af aktier, kanske i bolag, som icke beskattas i den kommun, der personerna i fråga bo, gå fullkomligt fria från all kommunalskatt, om de icke derjemte hafva inkomst af rörelse eller af annan kapitalinkomst. Dessutom, om en person är mantalsskrifven på en ort, men länge vistats på en annan ort, kan denna sistnämnda icke få någon del af skatten. I Danmark är lagen annorlunda. Om t. ex. en rik godsegare från Fyen för någon tid flyttar in till Köpenhamn, skall, sedan han vistats der fyra månader, en tredjedel af hans kommunalskatt gå till stadens kassa. Flyttar åter en köpenhamnare utom staden och vistas der minst fyra månader, skall en tredjedel af kommunalskatten betalas till den kommun, dit han flyttar. Detta gör, att de slitningar, som förekomma mellan kommunerna i Sverige, till stor del äro okända i Danmark. Dessutom hägrar, för mig åtminstone, såsom ett framtidsmål, att fattigvården bör kunna omordnas, så, att den öfverflyttas till landstingsområdet. Derigenom skulle otaliga tvister om hemorts rätt undvikas och, såsom jag tror, åtskilliga andra fördelar vinnas.

Lagutskottet har nu för sin del icke sagt, att icke goda skäl tala för att en ändring må ske, men utskottet yttrar, att motionären icke angifvit några grunder för den af honom ifrågasatta, särskilda kommunalskattelagen samt att utskottet funne det svårt att anvisa lämpliga sådana. För min del tror jag, att, om man anser en sak vara rätt, man icke bör vika för, att den är *svår* att genomföra. Man torde i allmänhet ej böra ställa allt för stora fordringar på enskilda motionärer, och allra minst torde man i en fråga af så genomgripande beskaffenhet som den nu förevarande böra kräva, att motionären skall framlägga så detaljerade grunder, att man derpå skulle kunna bygga ett lagförslag. Jag tror, att man icke bör gå alltför

hårdhänt till väga mot enskilda motionärers framställningar, om man erkänner det befogade i deras syfte; ty eljest kan man komma att göra en allt för stor inskränkning i en af Riksdagens dyrbaraste rättigheter, nemligen dess *initiativrätt*, hvilken enligt min uppfattning i många fall kan vara ett godt stöd för regeringen, som dymedelst kan få kännedom om Riksdagens åsikter och önskningsar. — Då jag för min del icke tror, att en återremiss skulle gagna, skall jag i denna viktiga sak — hvilken väl i hvarje fall kommer att kräfva många års utredning och hvarom därför vore bättre att besluta nu, då tiderna i fråga om beskattningen äro lugna, än i framtiden, då ändrade förhållanden kunna inträda — hemställa, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte i enlighet med reservanten herr Ohlssons förslag besluta, »att Riksdagen med föranledande af herr Ljungmans ifrågavarande motion måtte i skrifvelse till Kongl Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till särskild, på bevillningsförordningen icke hvilande kommunal-skattelag».

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

Herr Nyström, Carl: Detta lagutskottets utlåtande med dertill hörande ganska beaktansvärda reservation af landskamreraren Ohlsson från Vexjö berör, såsom af alla känt är, en utomordentligt stor, en utomordentligt viktig och, framför allt, en utomordentligt svårlöst fråga. Precis samma utomordentligt stora, viktiga och svårlösta fråga förekommer i den kongl. propositionen om ny bevillningsförordning. Det är absolut samma sak, som är upptagen i den kongl. propositionen, och som antagligen, då denna förekommer till behandling, blir föremål för debatt. Om nu denna fråga i dag företages till afgörande i kammaren, skulle det således kunna inträffa, att vi finge två debatter om samma sak, en principdebatt i dag, hvilken antagligen skulle vara ganska litet välkommen, och en annan debatt, när frågan åter förekommer i samband med förslaget till ny bevillningsförordning. Detta tyckes mig icke vara lämpligt, hvaremot den blifvande debatten synes lämpligen kunna förläggas till det tillfälle, då det större ärendet förekommer och den mest uttömmande undersökningen af frågan föreligger.

I anledning häraf och med det önskningsmål, att frågan måtte utdebatteras först då förslaget till ny bevillningsförordning förekommer, skall jag anhålla att få yrka återremiss, och jag ber att härvid få särskildt fästa uppmärksamheten derpå, att, om frågan skulle i dag afgöras, detta afgörande skulle, huru det än utfaller, kunna i viss mån binda undersökningen och diskussionen, kanske äfven beslutet, när bevillningsförordningen sedermera förekommer.

Jag ber att få ännu en gång upprepa, att det är på den grund, att det måste anses principiellt riktigt, att det i denna fråga blifver blott *en* debatt och att denna förläggas till det tillfälle, då det större ärendet förekommer, som jag, i syfte att detta lagutskottets betän-

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

kande måtte företagas till afgörande *efter* nämnda tillfälle, nu yrkar, att ärendet måtte till utskottet återremitteras.

Herr Rudebeck: I likhet med såväl den förste som den andra talaren inser jag fullkomligt betydelsen af den fråga, som här föreligger; liksom af hvad utskottet anfört framgår, att inom utskottet icke heller funnits någon, som ifrågasatt frågans betydelse. En hvar, som under längre tid varit bosatt på landet och blifvit förtrogen med de kommunala förhållandena derstädes, vet väl, hvilken tunga, som ligger i den kommunala beskattningen. Således kan ingen med kändedom härom motsätta sig en åtgärd, som kan vara egnad att bringa rättelse i dessa missförhållanden. Derutinnan har, såsom nämnt är, icke meningsskiljaktighet förefunnits inom utskottet. Men utskottet har ansett, såsom blifvit framhållet i dess utlåtande och väl icke kan jäfvas, att motionären icke angifvit några synpunkter, hvarpå utskottet skulle kunnat hänvisa, om utskottet föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Utskottet har heller icke sjelft kunnat uppställa några grunder för en särskild kommunalskattelag, och därför har utskottet icke ansett sig böra hemställa till Riksdagen om aflåtande af en skrifvelse i ämnet. Utskottet har så mycket mindre haft skäl härtill, som af den kongl. propositionen till denna Riksdag angående ändring i bevilningsförordningen man finner, hurusom frågan om kommunalskattens frigörande från sambandet med bevilningen varit i viss mån under ompröfning, men dervid visat sig hafva en räckvidd, som icke är lätt att öfverskåda. Äfven af detta skäl har utskottet icke djerfts att anvisa de grunder, på hvilka en ny lagstiftning i ämnet borde byggas. Med den uppfattning, som allmänt brukar göra sig gällande, att, när Riksdagen begär ny lag, Riksdagen bör, i någon mån åtminstone, anvisa de synpunkter, från hvilka Riksdagen utgått, syntes det utskottet uppenbart, att dess hemställan till Riksdagen ej borde blifva annan än den, att motionen icke borde till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Hvad beträffar den siste talarens yrkande om återremiss, ber jag först att få ännu en gång uppmärksamma, att, då jag motsätter mig detta yrkande, det icke sker därför, att jag ogillar frågan eller har bristande intresse för densamma, utan därför att jag vågar inlägga en gensaga mot påståendet, att ett sådant tillvägagående vore fullt riktigt. När en återremiss beslutas, bör man väl angifva några synpunkter, till hvilka utskottet har att taga hänsyn vid frågans förnyade behandling, men här har man velat finna anledning till återremiss i en annan fråga, hvilken dock, sådan den föreligger, icke med denna har något sammanhang. Kongl. Maj:ts proposition angående ändring i bevilningsförordningen innehåller hufvudsakligen förslag om införande af sjelfdeklaration, men upptager icke alls några bestämmelser i det syfte, hvarom i motionen är fråga, så mycket mindre som i den kongl. propositionen särskildt framhållas svårigheterna att upptaga detta ämne. Således är det, sådan den kongl. propositionen



föreligger, icke något samband mellan denna och förevarande motion. Att nu antaga, att, under öfverläggningen i bevillningsutskottet i frågan om sjelfdeklaration och öfriga föreslagna ändringar i bevillningsförordningen, möjligen uppkommer en diskussion, som kan tjena lagutskottet till ledning i förevarande fråga, och att på denna lösa grund besluta återremiss kan jag icke finna riktigt. Antag, att vid bevillningsfrågans handläggning i bevillningsutskottet någon sådan diskussion icke förekommer — och jag vill ytterligare betona, att den kongl. propositionen ingalunda måste föranleda till en sådan öfverläggning — då finnes heller icke något skäl, för att lagutskottet företager frågan till förnyad behandling. Är det åter så, att under bevillningsutskottets behandling af den kongl. propositionen denna separatfråga kommer på tal, så tjenar ju en sådan diskussion till ledning vid *framdeles* blifvande förslag i ämnet, men kan icke vara lagligt skäl att nu besluta detta ärendes återremitterande. Och om, när lagutskottet för andra gången toge frågan under ompröfning, icke något förekommit inom bevillningsutskottet, som vore egnadt att belysa denna fråga, hvad är då vunnet med återremissen? Det har, så vidt jag förstår, alltid, då fråga väckts om återremiss, ansetts böra vara framhållet, ur hvilken synpunkt utskottet skulle taga frågan under förnyad pröfning, men här skulle man hänvisa utskottet till något alldeles ovisst, en diskussion i ett annat ärende, hvilken diskussion man tänker sig möjligen kunna framkomma. Och jag ber att ännu en gång få betona, att den åberopade kongl. propositionen icke kan sägas med förevarande fråga hafva sådant sammanhang, att de böra samtidigt behandlas.

På dessa skäl får jag motsätta mig förslaget om återremiss och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Stapelmohr: Det är med viss tillfredsställelse jag funnit, att utskottet, i likhet med den siste talaren, lemnat motionens syfte sitt erkännande och medgifvit, att motionen haft fullt fog för sig. De skäl, som varit bestämmande för utskottets afslagsyrkande, äro af mera formel natur och bestå hufvudsakligen deri, att motionären icke angifvit och utskottet icke kunnat anvisa det sätt, hvarpå den ifrågasatta ändringen skulle ske. Men om förhållandet med den kommunala beskattningen är sådant, att det gör en omdaning af grunderna för denna beskattning till ett önskningsmål, så synes mig den omständigheten, att motionären icke tilltrött sig och utskottet icke ansett sig kunna angifva den rigtning, i hvilken ändringen skall gå, icke böra stå hindrande i vägen för ett allvarligt försök till önskningsmålets förverkligande. Snarare synes det vara fördelaktigt, att Riksdagen icke genom några på förhand gjorda uttalanden lägger för stränga band på en blifvande utredning, utan låter denna utredning fortgå fritt och med allsidig hänsyn till alla omständigheter, som kunna och böra hafva inflytande på frågans förande framåt.

Den af den siste talaren påpekade omständigheten, att Kongl.

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

Maj:t till Riksdagen afåtit proposition om ändring i bevillningslagstiftningen, synes mig också ställa nu föreliggande fråga i en ny dager och i sig innebära en kraftig maning att vidtaga ändring jemväl i afseende å den kommunala beskattningen eller åtminstone att något lossa på de band, som förena denna beskattning med allmänna bevillningen.

Denna kongl. proposition är föranledd af Riksdagens skrivelse år 1892 till Konungen med begäran om en revision af bevillningsförordningens bestämmelser i syfte såväl att i allmänhet öka sagda bestämmelsers effektivitet som ock att åvägbringa en mera likformig tillämpning af förordningen samt särskildt med beskattning på ett verksammare sätt, än för närvarande egde rum, träffa vissa inkomstarter.

Den komité, som haft i uppdrag att behandla denna fråga, har visserligen framkommit med förslag om åtskilliga nyheter i afseende å beskattningen, men af dessa har i den kongl. propositionen upptagits endast en, nemligen förslaget om sjelfdeklaration, hvaremot de öfriga nyheterna fått förfalla.

Om man genomläser motiven till det kongl. förslaget till ny bevillningsförordning, finner man, att detta förhållande till öfvervägande grad beror deraf, att grunderna för bevillningen till staten äro i så hög grad sammankopplade med den kommunala beskattningen och äfven tränga inom området för andra lagstiftningsgrenar, såsom presterskapets aflöning, skjutsväsendet och vägunderhållet m. m., äfvensom beröra den politiska och kommunala rösträtten, att en ändring i bevillningen icke kan ske utan vidtgående rubbningar inom alla samhällsområden.

Men har Riksdagen haft allvar med den nyssnämnda skrifvelsen af år 1892, synes mig Riksdagen icke böra låta sig nöja med så ringa resultat som det, hvartill Kongl. Maj:t i det framlagda förslaget kommit, utan bör Riksdagen söka fullfölja sina i skrifvelsen nedlagda tankar och för sådant ändamål först söka undanrödja de svåraste stötestenarne för beskattningens ordnande i den afsedda rigtningen.

Det är allmänt erkänt, att den nuvarande bevillningsförordningens bestämmelser icke medföra nödig jemnhet i afseende på skattebördornas fördelning vare sig mellan olika skattegrupper eller inom de särskilda grupperna eller taga tillbörlig hänsyn till skatteförmågan hos olika personer, och att dessa brister äro verkligen mycket kända. Gifvet är då också, att dessa brister skola med än större styrka göra sig gällande inom den kommunala beskattningen, som hvilar på den direkta skatten till staten och i de flesta fall till beloppet många gånger öferskjuter denna. Det bör därför vara angeläget för Riksdagen att vidtaga en reform med afseende såväl å beskattningen till staten som å den kommunala beskattningen, så att större garanti måtte erhållas för skattebördornas rättvisa och jemna fördelning. Nu har motionären genom sitt förslag gifvit ett uppdrag till kommunala skattefrågans lösning, hvarigenom ett af hindren för reformen af beskattningen till staten skulle undanrödjas, hvarför jag är af den mening, att motionen bort inom utskottet hafva erhållit ett bättre öde, än utskottet beskärt densamma.

Med de åsikter, jag har i frågan, skulle det för mig ligga närmast till hands att instämma med reservanten, men då jag lyser vissa tvifvelsmål, huruvida den af honom föreslagna formuleringen i alla afseenden är tillfredsställande, så ber jag att få förena mig med herr Nyström i hans yrkande om återremiss.

*Omändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

Herr Svedelius: Såväl de föregående talarnes yttranden som utskottets egen motivering synas mig gifva vid handen, att kammaren svårligen torde kunna, åtminstone i frågans nuvarande skick, bifalla hvad utskottet hemställt. Det förefaller mig, som om man här endast skulle hafva att välja på antingen att på grund af skäl, som här från flera håll blifvit anförda, bifalla reservantens yrkande eller — hvad som synes mig riktigare — att i enlighet med herr Nyströms yrkande besluta återremiss af frågan. Utskottet har framhållit, att hvarken motionären eller utskottet har kunnat föreslå några grunder, hvarpå ett särskiljande af den kommunala beskattningen från allmänna bevillningen skulle kunna baseras, men detta torde icke i och för sig kunna anses till fyllest, ty fastän motionären icke angifvit sådana grunder och utskottet icke heller kunnat angifva dem, är det ju möjligt, att erforderliga anvisningar kunna från annat håll framkomma.

För min del ber jag därför att få instämma i yrkandet på återremiss. Ehuru det är sant, att Kongl. Maj:ts proposition om förändrad bevillningsförordning icke innehåller definitivt förslag till någon annan nyhet än sjelfdeklaration, så har dock herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet så omständligt berört, jemte mycket annat, den viktiga fråga, som motionären här har upptagit, att utan allt tvifvel denna fråga åtminstone inom bevillningsutskottet kommer under mycket allvarlig debatt, och mycket ovist torde vara, huruvida icke utskottets uppfattning af frågan skall komma att gifva sig luft antingen i något bestämdt förslag eller, hvilket jag anser troligare, i ett uttalande i motiveringen. Men om kammaren nu skulle fatta beslut i enlighet med lagutskottets förslag, skulle det kunna hända, att kammaren på sätt och vis finner sina händer bundna, för den händelse att sedermera från bevillningsutskottet skulle framkomma någon antydan, hvarpå kammaren eljest skulle vilja grunda ett beslut i motsatt riktning mot hvad lagutskottet här föreslagit. Det är af denna anledning, som det synes mig vara lämpligt, om, såsom herr Nyström föreslagit, kammaren nu beslutar återremittera frågan och densamma derefter upptages till behandling här, först sedan beslut fattats i anledning af bevillningsutskottets blifvande utlåtande.

Jag ber därför få yrka återremiss.

Herr Nyström, Carl: Skälen till mitt yrkande om återremiss voro, dels att jag icke ansåg det lämpligt, att samma ärende komme under debatt två gånger, och dels att ett afgörande i dag skulle kunna komma att binda händerna på oss, då bevillningsfrågan förekommer.

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

Nu har man mot detta resonnement, som enligt mitt förmenande utgör fullgiltigt skäl för återremiss eller rättare ett uppskjutande af frågans behandling, anmärkt, att det icke skulle vara samma sak, som föreligger i dag och som förekommer, då vi hafva att behandla förslaget till en ny bevillningsförordning. Men visst är det samma sak. Icke är det väl härför nödigt, att klämmanne äro af samma innehåll, utan det är väl tillräckligt, att båda förslagen beröra samma fråga på ett sätt, som torde påkalla debatt, då förslagen behandlas; då stå vi ju inför den oegentligheten, att debatt eger rum två gånger om samma sak.

Men vidare har man frågat: hvad skall utgöra ändamålet med en återremiss? Jo, det är uppenbar, tatt antingen kommer under den stora debatt, som är att förutse, när den viktiga kongl. propositionen om ny bevillningsförordning förekommer, någon inspirerad man att hitta på några utvägar att nå det nu åsyftade målet, och man erhåller då ett svar på utskottets invändningar och anvisning om det sätt, hvarpå den af motionären framlagda frågan kan lösas, eller också finner ingen några utvägar, och någon anvisning till frågans lösning gifves icke. I det förra fallet får lagutskottet anledning att skriva om sitt betänkande, så att utskottet antingen fattar ett beslut i saken eller föreslår en skrivelse till Kongl. Maj:t, men i det senare säger utskottet, att det har förnyad anledning vidhålla sin förra hemställan, därför att något praktiskt uppslag till frågans lösning icke heller dåmera framkommit, då ett sådant icke erhållits under debatten. I hvarje fall har utskottet således möjligheter till ett nytt utlåtande och, ur denna synpunkt sedd, innebär följaktligen en återremiss icke blott ett uppskjutande af frågan, utan äfven en anledning för utskottet att taga densamma under förnyadt öfvervägande.

Herr Wærn: För min del kan jag icke finna, att lagutskottet har på ett tillfredsställande sätt besvarat motionärens framställning. Motionären har framhållit det önskvärda deri, att den kommunala beskattningen och allmänna bevillningen måtte särskiljas. Utskottet erkänner också detta såsom önskvärdt, men anser, att motionären hade bort angifva »några grunder för den af honom ifrågasatta särskilda kommunalskattelagen, och som utskottet icke heller varit i stånd att anvisa några lämpliga sådana grunder, hemställer utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Men om det verkligen är sant, såsom här är sagdt, att en ändring behöfves, så förefaller det mig, som om det icke vore nödvändigt, att Riksdagen angifver efter hvilka grunder förändringen bör genomföras, då Riksdagen mycket väl vet, att anledningarna till skilsmessa mellan de olika beskattningarna äro så stora och allmänt kända, att något tvifvelsmål om ändamålsenligheten af en sådan skilsmessa icke kan förefinnas. Utskottet tyckes nu taga saken från en annan synpunkt och anse, att dylika grunder böra af Riksdagen framläggas, om frågan der skall kunna komma fram, men då fram-

ställer sig spørgsmålet: hvem skall taga initiativ i frågan? på hvad sätt skall man någonsin kunna få den å bane. Utskottet har icke tillstyrkt någon åtgärd, därför att utskottet icke varit i tillfälle att angifva några tillräckliga grunder, och hänvisar således respektive motionärer till att framlägga dylika grunder. Jag har nog också vid många tillfällen ifrigt yrkat på, att, då motionärer komma med sina förslag, de också måtte utarbета desamma, men man måste härvid fästa afseende vid hvad saken rör. Man måste taga i betraktande, huru det öfver hufvud skall vara möjligt för en enskild motionär att åstadkomma en utredning, som icke är möjlig för lagutskottet. Och går jag till mig sjelf, får jag tillstå, att jag nog ibland djerfts komma med rätt omfattande motioner, men äfven om jag skulle anse mig klyftigare än jag är, skulle jag icke anse mig vuxen att framlägga ett utarbetadt godt förslag till ny kommunalskattelag, och jag tror, att detta är för svårt för hvilken motionär som helst.

Men vi hafva här i Sverige ett särskildt sätt att gå till väga för utredande af ärenden, hvilket sätt saknas i de flesta andra länder, kanske i alla, nemligen att för ändamålet tillsätta en komité af sakkunnige. För min del kan jag icke här se annan utväg, och denna är äfven hvad motionären föreslagit och reservanten åsyftat. På det sättet skulle man ju kunna få saken utredd. Jag hade därför också tänkt yrka på bifall till reservationen, men jag har heller ingenting emot en återremiss för detta måls vinnande, och får jag därför sluta mig till dem, som yrkat, att frågan måtte återremitteras till lagutskottet.

Herr Hasselrot: Jag skall icke motsätta mig återremiss, men jag vill framhålla, att det utlåtande, utskottet kommer att afgifva efter en återremiss, antagligen icke kommer att skilja sig från det nu föreliggande. Det synes mig nemligen vara all sannolikhet för, att några grunder för skiljandet af den kommunala beskattningen från den allmänna bevillningen icke kunna förväntas blifva angifna vid diskussionen om den kongl. propositionen med förslag till ny bevillningsförordning.

Mot lagutskottets afstyrkande utlåtande har man sagt, att det skulle vara att fråntaga Riksdagen dess rätt till initiativ, om man icke fäste afseende vid ett af en enskild motionär framställt förslag, och det har yttrats af den siste talaren, att man härutinnan icke borde fordra mer, än att en förefintlig brist påpekades för att Riksdagen skulle skrifva och begära en utredning. Det har dock inom Riksdagen varit en genomgående grundsats, att man icke skrivit till Kongl. Maj:t och sagt helt enkelt: »här finnes en brist, var så god och afhjelp den», utan man har städse fordrat, att det skulle af motionären eller utskottet vara angifvet ett sätt, hvarpå bristen skulle kunna undanröjas, så att man icke kastat på Kongl. Maj:t omsorgen om att utreda en fråga utan ens en antydning om sättet för dess lösande. Nu är emellertid förhållandet, att hvarken Kongl.

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
Forts.)

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

Maj:t eller de särskilda komiterade, som förehåft frågan om ändring i bevillningsförordningen, kunnat föreslå något sätt, hvarpå en skilsmessa emellan den allmänna bevillningen och den kommunala beskattningen skulle kunna ske. Om man läser Kongl. Maj:ts proposition om själfdeklarationen och de komitébetänkanden, som föregått densamma, så framgår deraf med all önskvärd tydlighet, att en mängd ändringsförslag strandat på grund af sambandet mellan kommunalskatt och bevillning. Kan man då tänka sig, att, om också komiterades egentliga uppgift endast varit att ordna beskattningen till staten, en fråga, som ligger så nära denna och utgör ett hinder för ett sådant ordnande, icke skulle hafva af komiterade upptagits och åtminstone någon antydan angifvits, huru berörda hinder skulle kunna undanrödjas, om något lämpligt sätt härför kunnat påvisas. Enskildt har jag också hört sägas af komitéledamöter, att det varit komiterades högsta sträfvan att finna på något sätt, hvarpå den eftersträfvade skilsmessan skulle kunna vinnas. Det är således *icke* så som reservanten säger, att Kongl. Maj:t icke lär sakna vägledning att bedöma »vare sig den hufvudrigtning, i hvilken ett dylikt förslag bör gå, eller de särskilda skatteprinciper och detaljbestämmelser, som för slik lagstiftning i vårt land må finnas mest ändamålsenliga.» Enligt mitt förmenande saknar Kongl. Maj:t denna vägledning åtminstone för närvarande. Kan emellertid en sådan vägledning gifvas af bevillningsutskottet eller under diskussionen om den kongl. propositionen, skall naturligtvis lagutskottet i händelse af återremiss begagna sig deraf och kan föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t i saken, men att, såsom ett par talare föreslagit, endast säga, att här vore en brist, som man önskade, att Kongl. Maj:t måtte afhjelpa, det kan ju icke vara riktigt. Jag skall icke nu upptaga tiden med att närmare redogöra för, huru saken är ordnad i andra länder. Der använda sätt lämpa sig nemligen ej hos oss. Sålunda hafva vi icke några realskatter att öfverlemnna till kommunernas förfogande. Vi vilja ej heller medgifva kommunerna rätt att upptaga indirekta eller konsumtionsskatter. Jag erinrar jembäl om, att, då i fjol väcktes förslag att låta kommunerna upptaga hyresskatt, detta möttes med ett bleklagdt nej.

Jag tveflar sålunda, som sagdt, på, att någon lämplig utväg skall kunna anvisas, men om så vore, skulle det vara synnerligen lyckligt, och jag vill på denna grund icke motsätta mig yrkandet om återremiss.

Herr Ölander: Det förefaller mig, som om de herrar, som här yrkat återremiss, icke följt vanlig praxis, utan velat, att kammaren skall frångå den utan tvifvel rätteligen antagna sedvänjan vid återremisser. När en fråga efter återremiss återkommer till utskottet, måste man undersöka, i hvilken rigtning diskussionen förts och efter de uttalanden, den innehållit, bilda sig en föreställning om Riksdagens mening för att på grund deraf göra ett nytt förslag. Här har, så vidt jag hört, ingen enda af de föregående talarne angifvit någon

grund, hvarpå man skulle bygga den föreslagna skrivelsen till Kongl. Maj:t. Det är nemligen icke vanligt eller riktigt, att man skriver till Kongl. Maj:t och säger, att här finnes behof af en lag i ett visst ämne, samt anhåller, att Kongl. Maj:t måtte utarbета och framlägga en sådan lag, utan att Riksdagen anger grunderna derför eller i hvilken rigtning, lagen bör gå. Men nu vill man först afvakta, hvad Kongl. Maj:t på grund af skrivelsen föreslår, och först derefter yttra sig, om man anser förslaget antagligt eller ej. Då kan det också lätt hända, att Riksdagen icke gillar de grunder, hvarpå Kongl. Maj:t byggt den begärda lagen. Men detta kan icke vara syftet med en skrivelse till Kongl. Maj:t. De talare, som yrkat återremiss, hafva icke gjort annat än hänvisat till Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny bevillningsförordning, i hvilken Kongl. Maj:t likväl icke gifvit någon antydning om, huru sambandet mellan den kommunala beskattningen och bevillningen skall kunna upphävas. Man vill i stället, att vi i utskottet skola vänta med frågans afgörande, till dess den kongl. propositionen om bevillningsförordningen blifvit afgjord och derpå af den diskussion, som då föres, erhålla uppslag till sättet för lösningen af den nu föreliggande frågan. Detta är icke det vanliga och rätta tillvägagåendet. Det hade varit rättare att låta detta betänkande uppskjutas, till dess diskussionen om bevillningsförordningen förevarit, och derefter, om man så velat, återremittera frågan till utskottet, men som förhållandet nu är, kan jag icke vara med om återremiss, utan yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

Herr Blomberg: För att helt enkelt klarera min ståndpunkt i denna fråga ber jag att få uttala, att jag anser det förslag, som ligger i motionen, af så stor betydelse, att det icke gerna kan gå för sig, att kammaren afvisar den viktiga tanke, som förslaget innebär, på ett så lättvindigt sätt, som lagutskottet förordar.

Man säger, att det icke skulle gå för sig att till Kongl. Maj:t afåta en skrivelse i den föreliggande frågan utan att angifva den grundtanke, hvarpå skrivelsen skulle basera sig. Detta är riktigt. Men det förslag, reservationen med anslutning till motionen innehåller, betonar just den enda grundtanken i en sådan skrivelse, som lämpligen kan af Riksdagen uttalas, nemligen att det samband, som under mer än trettio år egt rum mellan bevillningsförordningen och den kommunala skattelagstiftningen, bör upplösas och den kommunala beskattningen byggas på en egen, sjelfständigare och fastare grund. Det är detta, man bör och kan skriva om, och något annat kan lämpligen icke heller den ifrågavarande skrivelsen innehålla. Någon vägledning, huru den kommunala beskattningen skall sedermera ordnas, kan kammaren lika litet som motionären eller utskottet vara rustad att lemna. Den vägledningen kommer först fram genom den utredning, hvarom Kongl. Maj:t må föranstalta; och för utarbetande af den utredningen kräfves lång tid och noggrant studium af främmande

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

staters lagstiftningar samt af våra kommuners resurser och behof. Att på något sätt nu framkasta några tankar om det invecklade ärendets lämpliga ordnande, för att söka gifva Kongl. Maj:t eller en eventuel komité en anvisning, skulle enligt mitt förmenande vara ett stort missgrepp från Riksdagens sida. Det synes mig därför, som vi skulle kunna utan vidare — utan återremiss — besluta i enlighet med reservationen. Ty oberoende af spörsmålet om bevillningsförordningens omgestaltande, ligger enligt mitt förmenande denna fråga klar. Man må göra hvilka förbättringar eller ändringar i bevillningsförordningen som helst, så är den dock en olämplig grund för den kommunala beskattningen och rösträtten och den derpå grundade politiska valrätten. Jag vill hafva bort denna vacklande grund, som i många fall ej eger säkrare underbyggnad än en gemensam votering. Och därför önskar jag en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t ville taga frågan i öfvervägande och låta föranstalta utredning deraf i syfte att upplösa sambandet mellan den kommunala beskattningen och bevillningsförordningen. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Dahlberg: Jag har begärt ordet för att säga, att, enligt mitt förmenande, motionären icke varit utan skäl för sin åsigt. I Norrland är sammanblandningen mellan skatter till staten och till kommunen sådan, att den föranleder för åtskilliga skattdragande, särskildt löntagare, alldeles oerhördt stora utgifter. Jag har icke beredt mig på att yttra mig i frågan och kan därför icke nu styrka mina uppgifter, men för att visa, huru hög den kommunala beskattningen kan ställa sig, vill jag anföra, att det i en socken inom länet finnes en person, som skattar till staten för en inkomst af omkring 3,500 kronor och som får i kommunalskatter erlägga mellan 400 och 500 kronor, en följd af sammankopplingen mellan skatter till stat och kommun. Jag har också erfarit, att arbetare, som hafva en inkomst af 6, 7 à 800 kronor, fått i kommunalskatter erlägga 70 à 80 kronor.

Jag kan icke inse annat, än att detta är missförhållanden och att alltså motionären icke saknat skäl för sin åsigt, men har icke annat yrkande att framställa än om återremiss.

Herr Cavalli: Jag får bekänna, att jag icke förstår den tankegång, som fått sitt uttryck i det förslaget, som framstälts af herr Nyström. Han säger, att den nu föreliggande frågan borde icke behandlas nu, utan först i sammanhang med den kongl. propositionen med förslag till bevillningsförordning, och han anförde såsom skäl, att ämnet i det föreliggande utlåtandet och i den kongl. propositionen vore absolut samma sak, hvarför det uttalande, som nu gjordes, skulle i viss mån binda beslutet i afseende å bevillningsförordningen. Men nu förhåller det sig så, att Kongl. Maj:t efter långvariga utredningar pröfvat åtskilliga förslag till ändringar i bevillningsförordningen och funnit dessa icke för närvarande böra göras till föremål för pröfning



af Riksdagen. Kongl. Maj:t har därför framlagt den gamla bevillningsförordningen utan andra ändringar i hufvudsak än införande af den s. k. obligatoriska sjelfdeklarationen. Jag tror mig kunna vädja till herrarne, om icke frågan om den kommunala beskattningens skiljande från statsbeskattningen kan prövas och afgöras oberoende af, om denna kongl. proposition angående bevillningsförordningen afslås eller bifalles eller modifieras. Jag tror detta helt säkert. Det är detta, jemte det nya sättet att få ärenden uppskjutna, till dess ett annat ärende blifvit af ett annat utskott behandladt och sedermera afgjorts, som icke synes mig lämpligt. Härtill kommer nu, att bevillningsutskottets utlåtande angående bevillningsförordningen icke torde vara att i den närmaste tiden förvänta. När det förekommer, blir det helt säkert derom olika meningar. Man kan då tänka sig en återremiss, och i hvarje fall är säkerligen Riksdagens sista timme snart inne, när bevillningsutskottets skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet är färdig. På grund af hvad jag nu anfört, motsätter jag mig yrkandet om återremiss.

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

Herr Wieselgren: Jag tror, att den andre talaren i går bort föreslå kammaren, att denna fråga bestämts att förekomma i det plenum, som inträffade näst efter det, då bevillningsförordningen förekommit till behandling i kammaren. Det hade varit det rigtiga och formenliga tillvägagåendet; men han har försummat detta och försöker nu råda bot för sin försummelse genom att yrka återremiss. I grunden vill han dock ingen återremiss. Han vill endast få behandlingen af denna fråga uppskjuten, och det är detta, som gör, att hans ställning icke är så stark, som den väl eljest skulle vara. Nu vill han, att frågan, såsom ock under den föregående diskussionen öfver hufvud taget skett, skall betraktas endast ur formel synpunkt. Men jag ser dock intet hinder för oss att skärskåda den äfven med afseende å dess innehåll. Jag anser således den senaste talaren hafva rätt. Det finnes ingen anledning för kammaren att uppskjuta frågan ens under formen af en återremiss. Det finnes ingen anledning, hvarför kammaren icke skulle kunna företaga frågan nu, icke skulle böra bestämma sin mening nu likaväl som längre fram.

Jag vill icke upprepa de skäl, som den föregående talaren anförde. De voro fullt grundade, och jag instämmer i hans yrkande, att kammaren utan återremiss skall besluta i frågan. Och det beslut i sak, som jag anser vara det klokaste, innefattas i den vid betänkandet fogade reservationen, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr Nyström, Carl: Hvad som under debatten förekommit nödgar mig att ännu en gång begära ordet. Herr Cavalli har liksom herr Rudebeck fäst sig vid den omständighet, att denna omtvistade, svåra och invecklade fråga icke står uttryckligen omförmäld i klämman i den kongl. propositionen, men det står så mycket vidlyftigare derom i motiveringen och utredningen, och det lär icke behöfva

*Om ändring i grunderna för den kommunala beskattningen.*  
(Forts.)

styrkas, att ett uttalande, sådant som detta, i motiveringen kan precis lika väl som klämman gifva anledning till debatt. Jag vågar därför säga, att den blifvande debatten kan gifva viktiga anvisningar om den rigtning, hvori frågan bör lösas. Jag har därför yrkat återremiss och vill nu icke inlåta mig på realdebatten. Mot herr Wieselgren vill jag säga, att det väl är ett uppskof, om man så vill, som jag påyrkar, men det är icke blott detta, som åsyftas, ty min tanke är, att lagutskottet af hvad som förekommer vid debatten om bevillningsförordningen skall få anledning att antingen vidhålla sin åsigt, eftersom det icke funnit, att någon framkommit med botemedlet, eller ock, om något botemedel blifvit angifvet, modifiera sitt utlåtande och säga, att anledning dämera finnes att skriva till Kongl. Maj:t. Afsigten är att få ett nytt utlåtande af lagutskottet; och därför är yrkandet om återremiss berättigadt.

Herr Blomberg: Då jag i mitt förra yttrande yrkade bifall till herr Ohlsons reservation, förbisåg jag en omständighet, nemligen att deri utan vidare äskats utarbetandet af en ny kommunalskattelag, löst från förbindelsen med bevillningsförordningen, alltså utan att särskildt betonats, att en utredning borde först ega rum, huruvida den ifrågasatta skattereformen hos oss vore möjlig och lämplig. Jag anhåller därför att få ändra mitt yrkande till en hemställan, att kamraren måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida ej den kommunala beskattningen må kunna byggas å annan grund än den allmänna bevillningen och, derest detta finnes möjligt, för Riksdagen framlägga förslag till särskild kommunal skattelag.

Herr Wieselgren: Jag ber att få instämma i i den siste ärade talarens yrkande.

Herr Leman: Jag får också anhålla att få återtaga mitt yrkande och instämma i herr Blombergs förslag.

Herr von Stapelmohr: Jag skall jemväl be att få återtaga mitt yrkande om återremiss och ansluta mig till herr Blombergs förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af herr *Blomberg*, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida ej den kommunala beskattningen må kunna byggas å annan grund än den allmänna bevillningen och, derest detta finnes möjligt, för Riksdagen framlägga förslag till särskild kommunal skattelag; samt 3:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Åkerhielm, Gustaf*, begärde votering, i anledning hvaraf herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville till kontraposition dervid antaga bifall till herr Blombergs förslag eller återremiss, och förklarade herr talmannen sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Blombergs yrkande.

Då herr *Philipson* nu begärde votering om kontrapositionens innehåll, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående lagutskottets utlåtande n:o 24 antager bifall till herr Blombergs yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har såsom kontraposition i nämnda votering antagits återremiss.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 27.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, bifalles herr Blombergs yrkande, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida ej den kommunala beskattningen må kunna

byggas å annan grund än den allmänna bevillningen och, derest detta finnes möjligt, för Riksdagen framlägga förslag till särskild kommunal skattelag.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 50.

*Om ändring i tingshusbyggnadskyldigheten m. m.* Föredrogs å nyo lagutskottets den 10 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Herr Wester: Denna fråga har redan under ståndsriksdagarne många gånger varit föremål för behandling, och den har sedan dess nästan årligen återkommit till Riksdagen med allt större förutsättningar, med allt större berättigande. Väl vann frågan en partiel lösning vid riksdagen 1884, då det bestämdes, att i kostnaden för uppförande och underhåll af tingshus och häradsfängelse skulle fastigheterna deltaga med hela deras åsatta fyrktal, under det annan inkomst skulle skatta med en fjerdedel af sitt fyrktal. Då kan man fråga: hvilka större förutsättningar har denna fråga nu än förr? Jo, det beror på de ändrade tidsförhållandena, på den utveckling, industrier och näringar tagit i vårt land, då numera en betydligt större folkmängd eger sin sysselsättning, och denna folkmängd behöfver äfven använda domstolarne, och till sist de större anspråk, som i vår tid måste ställas på dessa byggnader. Byggningabalken stadgar, att tingshus skall bestå af ett större rum och två små kamrar, men icke tillfredsställer detta nutidens behof och anspråk. Jag har sjelf i min egen hembygd deltagit i byggande af tingshus, och detta innehåller tillsammans 10 rum, deribland en större tingssal. Men icke byggdes detta tingshus, derför att jordbrukarnes antal ökats eller derför att anspråken väsentligen ökats, utan på grund af den ökade befolkning, som industrierna inom orten hade upptagit. Nu säger utskottet, att detta blir en orättvisa i vår rörliga tid, då många inkomsttagare flytta från ett härad till ett annat och på den grund kunna få deltaga i kostnaderna för dylika byggnader inom olika tingslag. Detta är icke öfverensstämmande med verkligheten. Kostnaden för byggande af här ifrågavarande hus fördelas i allmänhet på 15 å 20 år, och derigenom blir kostnaden kanske ofta mindre för den, som flyttar, än för den, som hela tiden bor qvar, men den ekonomiska sidan af saken är jämförelsevis liten. Frågan har en annan sida, nemligen den rätts-

liga. Utskottet säger derom, att det icke med bestämdhet vill påstå, att just denna fördelningsgrund är den principiellt rätta, men oakadt utskottet icke vill påstå, att principen är riktig, finner utskottet likväl skäligt att tillstyrka kammaren att bibehålla denna princip. Konklusionerna häraf göra sig sjelfva.

Vidare säger utskottet i slutet af betänkandet, att nya lagberedningen föreslagit, att hela denna byggnadsskyldighet skulle öfverflyttas på staten. Detta skäl har utskottet många gånger använt vid denna fråga, men det är icke något skäl. Om så skulle komma att ske — hvilket är tvifvelaktigt — kommer det att dröja långt in i framtiden, hvarför det icke borde utgöra något hinder för den nu föreslagna reformens genomförande. Sålunda, från billighetens och rättvisans synpunkt anser jag numera, att motionen borde kunna antagas äfven af Första Kammaren.

Men jag vill härtill lägga ännu ett skäl. Vi hafva särskildt i år inom statsutskottet sett, huru ett enigt samarbete mellan kamrarnes ledamöter kan leda frågor till ett godt resultat — till en lycklig lösning. Det finnes äfven andra områden än inom statsutskottet, der ett sådant samarbete kan främja frågors lösning. Den förevarande frågan är en jämförelsevis ganska liten fråga, men den eger betydelse från den synpunkten, att den många år utgjort ett tvistefrå mellan båda kamrarna. Andra Kammaren har år efter år antagit detta förslag, och Första Kammaren har lika ofta afslagit detsamma. Då man nu måste erkänna, att förändrade förhållanden dock göra, att det är rättvist, att motionen antages, kan jag icke annat än, herr greve och talman, bedja att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Hasselrot: Jag kan instämma med den förste ärade talaren derutinnan, att det sista skälet, utskottet anført, nemligen att vid vårt rättegångsväsens ombildning ifrågavarande byggnadsskyldighet skulle öfverflyttas på staten, mycket gerna kunnat utgå ur betänkandet. Det har fått följa med endast af gammal vana. För min del hoppas jag, att den tid skall vara mycket aflägsen, då en sådan organisation af domstolarne på landet kommer till stånd.

Hvad åter sjelfva saken beträffar, yrkar jag bifall till utskottets betänkande, ty det måste väl, såsom utskottet säger, vara gifvet, att egare eller innehafvare af fastigheter hafva större och mera stadigvarande intresse af dessa byggnader än de, som blott hafva inkomst af kapital och arbete, och att något större procentbidrag lägges på fastighet än på den lösa förmögenheten, synes således billigt. Att lagutskottet icke kunnat säga, att den nu stadgade fjerdedelen är den principiellt rätta proportionen, ligger i sakens natur, men bestämmelsen härom är tillkommen just genom ett sådant tillmötesgående begge kamrarna emellan, som den förste talaren påpekade såsom önskligt. Denna bestämmelse har nemligen tillkommit efter årslänga strider mellan olika uppfattningar inom de båda kamrarna. Nu vet jag för min del ingenting, som motverkar sådana öfverenskommelser så myc-

*Om ändring i  
tingshusbygg-  
nadsstyldig-  
heten m. m.  
(Forts.)*

*Om ändring i tingshusbyggnadsskyldigheten m. m.*  
(Forts.)

ket, som att, när en öfverenskommelse en gång är träffad, man kort derefter kommer med yrkande om ändring. Blir det en vana, att den part, som fått delvis rätt, kan fortgå på den banan och pressa fram sina önsknningar, blir benägenheten att komma öfverens med hvarandra i andra frågor synnerligen sval. Jag tror således, att, från synpunkten af tillmötesgående och samverkan i andra frågor, det är af vigt, att i denna lilla fråga hålla på den en gång träffade öfverenskommelsen mellan kamrarne. Dertill kommer, att skall en ändring ske i den kommunala byggnads- och underhållsskyldigheten, bör den gå längre, än nu är ifrågasatt, så att den omfattar alla frågor af samma art, såsom byggnad af prestgård, kyrka, sockenstuga o. s. v., och icke endast byggande af tingshus, hvilket onus i nämnevrd mån förekommer kanske blott en gång på seklet i olika orter. Jag tillåter mig alltså att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å samma hemställan samt bifall till den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

---

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 10 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 13 § i kongl. förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om ändring i förordningen ang. mantals-skrifning.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 9 och 10 i denna månad bordlagda betänkande n:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 § 1 mom. i kongl. förordningen angående mantals-skrifning.

Herr Cavalli: I den vid nu föredragna betänkande fogade reservationen har jag fullständigt angifvit de skäl, hvilka förmått mig att inom utskottet yrka, att herr Kardells motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda och således icke heller till det skrifvelseförslag, som utskottet framlagt. Då frågan om aflåtande af en skrifvelse fallit till följd af Andra Kammarens afslag å utskottets hemställan, skall jag endast yttra mig i största korthet.

Herr Kardell har i sin motion omförmått bestämmelsen i första momentet af mantalsskrifningsförordningens tredje paragraf, der det

stadgas: »En hvar skall mantalsskrifvas, der han är bosatt» Då det emellertid naturligtvis finnes åtskilliga personer, som under olika delar af samma år äro bosatta å olika ställen, och på hvilka den generella regeln icke kan tillämpas, så kräfves det supplerande bestämmelser rörande sådana personers mantalsskrifningsort. Sådana meddelas också i paragrafens andra moment, men motionären har af bristande insigt i sistberörda bestämmelser läst dem så, att de skulle innefatta *undantag* från hufvudregeln, i stället för hvad de äro, nemligen *förklarande bestämmelser*, och derigenom har han kommit till de slutsatser, som han dragit. Det är klart, att om man uppför en byggnad på så lös grund, rasar hela byggnaden.

Dermed lemnar jag motionären och öfvergår till utskottets utlåtande. Utskottet har såsom hufvudskäl anført, att ordet *bosatt* icke är nog tydligt och att det kräfver eu definition, och i den vägen lemnat vissa antydningar. Då jag bar grundad anledning antaga, att en annan ledamot af utskottet derom kommer att yttra sig, lemnar jag den frågan å sido.

Utskottet anför vidare, att erfarenheten visat, att de myndigheter, hvilka det tillkommer att afgöra dylika frågor, väsentligen olika uppfattat och tillämpat ifrågavarande stadgande. Det förhåller sig visserligen så, att de myndigheter, som i första och i andra instansen haft att tillämpa detta stadgande, i något fall stannat i olika beslut; men vill Riksdagen reformera alla de lagstadganden, der domstolar i olika instanser icke kommit alldeles öfverens, tror jag icke, att man kan inskränka reformerna till tredje paragrafen i mantalsskrifningsförordningen. Det krädes nog då en hel ny lagberedning. Om det sålunda är sant, att vissa myndigheter i första och andra instansen olika tillämpat dessa bestämmelser, har deremot den högsta myndigheten, Kongl. Maj:t i statsrådet, fullt konsekvent tillämpat desamma, så konsekvent till och med, att, om man granskar de af motionären uppgifna fallen, det visar sig, att den högsta dömande myndigheten utan något vacklande i hvarje fall tillämpat desamma; och och då man talar om prejudikat, gäller ju detta prejudikat i sista och högsta instansen.

Det är icke längre sedan än 1894 års riksdag, då nu gällande mantalsskrifningsförordning antogs enligt då framlagdt kongl. förslag, som var föranledt af en skrifvelse från 1871 års Riksdag. Vi behöfde således tre och tjugu år från den af Riksdagen uttalade önskan om en ny mantalsskrifningsförordning till att få den färdig. Skola vi nu, då denna förordning icke ens tillämpats i tre år, vara färdiga att rubba den och rubba just kardinalpunkten i den, ty, mine herrar, vi vilja väl hålla på, att man skall mantalsskrifvas, der man är bosatt, låt vara, att en persons verksamhet delvis faller inom annat område.

Jag vågar hysa den förhoppningen, att kammaren med bifall till det i reservationen framställda yrkande afslår såväl motionen som utskottets hemställan.

Om ändring i förordningen ang. mantalsskrifning.  
(Forts.)

Om ändring i  
förrordningen  
ang. mantals-  
skrifning.  
(Forts.)

Herr Svedelius: Då Andra Kammaren redan afslagit bevillningsutskottets nu ifrågavarande hemställan, kunde det ju tyckas icke vara synnerligen mycket skäl att tala om saken, alldenstund det icke kan vara af någon afsevärd betydelse, huru denna kammare beslutar, men jag anser mig dock böra med några ord betona den anledning, utskottet haft till den gjorda framställningen. Utskottet har uttryckligen framhållit, att utskottet till fullo inser de stora svårigheter, som äro förknippade med ett förtydligande af den ifrågavarande paragrafen, men utskottet har dock ansett sig böra det oaktadt föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t för att söka få till stånd en tillfredsställande ändring i förhållandena. Särskildt har utskottet betonat önskvärdheten af att få en definition på hvad som menas med ordet *bosatt*. Det förekommer, såsom bekant, fall, då en person har bostad på två särskilda håll. Exempel i det hänseendet finnes i motionen framlagd: En person är bosatt på Djursholm, men har äfven bostad eller hyr rum i Stockholm. Det kan ju vara vanskligt att afgöra, huruvida han är bosatt, der han arbetar om dagen eller der han tillbringar nätterna. Det är ju gifvet, att, om personen har familj, man kan genom att bedöma familjens boningsort få en tillfyllestgörande vägledning, men i många fall kan det vara ganska vanskligt att bestämma, hvar den rätta bostaden skall anses vara. Reservanten har mycket riktigt framhållit, att motionären begått ett misstag, då han talar om att det efter första raden i paragrafen följande stycket skulle handla om undantag från regeln. Derom är jag fullkomligt enig med reservanten. Deremot har reservanten försökt göra några definitioner på ordet *bosatt*, och det synes mig just derpå, att saken är temligen otydlig. Han säger der: »det andra stycket af samma moment innehåller icke, såsom motionären synes hafva föreställt sig, undantag från hufvudregeln, utan förklarande bestämmelser, tillämpliga endast för sådant fall, att någon uppehåller sig under samma år inom mer än ett mantalsskrifningsdistrikt och det på grund häraf icke utan vidare kan sägas, hvar han är bosatt. Första delen af andra stycket utgör en förklaring om hvad som här bör förstås med ordet *bosatt*.» Går jag till detta ställe, lyder det sålunda: »Uppehåller sig någon under olika delar af året inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt, betraktas han såsom bosatt i det distrikt, der han vistas under sådana förhållanden, att han med afseende å tjenst, verksamhet eller andra omständigheter bör anses derstädes hafva sitt egentliga hemvist.» Nu har likväl i det exempel, som motionären framlagt, en banktjensteman af alla tre instanserna — och det kan icke falla mig in att uttala något klander öfver det beslut, hvar till de kommit — ansetts vara bosatt vid Djursholm, oaktadt han har hela sin verksamhet i Stockholm. Detta står alldeles i strid med den tolkning, som reservanten gjort, eller det visar åtminstone, att denna tolkning icke är tillräcklig, utan att det finnes tvifvelaktiga fall, der en dylik förklaring icke är tillämplig eller icke håller streck.



Vidare säger han längre ned i sin reservation: »För denna i förordningen omtalade frihet att välja mantalsskrifningsort måste såsom oeftergifliga vilkor förutsättas för det första, att den person, hvarom fråga är, uppehåller sig inom mer än ett mantalsskrifningsdistrikt under sådana förhållanden, att med ledning af ofvan angifna definition icke kan bestämdt afgöras, hvar han lagligen skall anses bosatt, samt för det andra, att han inom hvar och ett af  *dessa*  distrikt antingen eger fast egendom eller idkar rörelse.» Huru litet äfven denna definition är uttömmande eller fullt tillfredsställande, framgår af ett exempel, som jag tillåter mig omnämna, ehuru det visserligen icke finnes i motionen, men som jag dock känner till. En person eger en egendom på landet, men vistas der endast kortare tid. Egendomen är utarrenderad, och egaren tillbringar största delen af året i hyrd våning i Stockholm. På den grund yrkas också, att han skall låta mantalsskrifva sig i Stockholm, men öfverståhållarembetet resolverade, att den ifrågavarande landtegendomen skulle vara hans rätta mantalsskrifningsort på grund deraf, att han utöfvade ett Riksdagens uppdrag i Stockholm — detta på grund af det särskilda momentet härom i författningen. Derpå förklarade kammarrätten, att ehuru visserligen så vore förhållandet, borde dock, då personen i fråga dessutom hade åtskilliga andra uppdrag, han på  *denna*  grund mantalsskrifvas i Stockholm. Kongl. Maj:t åter resolverade, att då den omständigheten, att klaganden vore bosatt i Stockholm, icke vid det förhållande, att han erhållit ett Riksdagens uppdrag, borde mot stadgandet i tredje § sjettemom. i kongl. förordningen den 6 augusti 1894 föranleda dertill, att klaganden skulle af sådan anledning mantalsskrifvas i Stockholm, samt hvad i målet i öfrigt förekommit angående klagandens verksamhet i Stockholm ej heller vore af beskaffenhet, att klaganden på grund deraf vore skyldig låta sig i Stockholm föras i mantal, fann Kongl. Maj:t godt att upphäfva kammarrättens och fastställa öfverståhållarembetets utslag. Här ser man, enligt senare delen af detta utslag, ett fall, der valfrihet medgafs — och jag tillåter mig lika litet der göra någon anmärkning mot tolkningen af författningen — ehuru personen i fråga icke hade det af reservanten omnämnda oeftergifliga vilkoret att inom hvar och ett af de båda mantalsskrifningsdistrikten antingen ega fastighet eller idka rörelse. Jag har velat nämna detta för att visa, huru befogadt det varit för utskottet att söka framhålla önskvärdheten af en tydlig definition på ordet  *bosatt* .

Vidare har utskottet framhållit såsom ett önskningsmål, att den kommunala beskattningen måtte kunna skiljas från bevillningsbeskattningen, på det kommunerna måtte komma i åtnjutande af dem rätteligen tillkommande skattebidrag. Att detta sistnämnda också af lagstiftarne funnits hafva fog för sig, framgår af nu gällande bevillningsförordning, hvilken visserligen såsom regel säger, att en person skall vara skattskrifven, der han är mantalsskrifven, men som dock gör det undantag derifrån, att »handlande, fabriksägare samt annan yrkes-

*Om ändring i förordningen ang. mantalsskrifning.*  
(Forts.)

*Om ändring i  
förordningen  
ang. mantals-  
skrifning.  
(Forts.)*

och näringsidkare taxeras för inkomst af rörelsen eller yrket å den eller de orter, der rörelse eller yrke eller någon hufvudsaklig gren deraf på mera sjelfständigt sätt eller i afsevärd omfattning idkas.» Men härigenom inträffar det, såsom det synes, egendomliga förhållandet, att en handlande eller handverkare, som — för att begagna ett motsvarande exempel — bor vid Djursholm och utöfvar sin verksamhet i Stockholm, skall betala sina skatter i Stockholm, då deremot den förutnämnde bankdirektören under alldeles samma förhållanden skall såväl mantals- som *skattskrifvas* på landet. Det synes nog egendomligt, att vissa befattningar på detta olika sätt behandlas. Visserligen föreligger denna beskattningsfråga icke alldeles direkt i motionen, men det är utan allt tvifvel berättigadt att taga den i betraktande vid bestämmande af, hvar rätt mantalsskrifningsort skall anses vara. För öfrigt har utskottet, såsom sagdt, icke varit blindt för svårigheterna att få en förändring i bestämmelserna till stånd, men utskottet har också tänkt sig, att, då ovedersägligen olika tolkningar skett och ganska säkert sådana olika tolkningar i ännu vidsträcktare grad komma att ske, önskligt vore, om Kongl. Maj:t toge i öfvervägande möjligheten att få tydliga bestämmelser. Skulle detta icke låta sig göra, har icke något värre händt, än att man fortfarande finge söka hjälpa sig fram, så godt man kunde, med den gällande författningen med stöd af prejudikat.

Jag vill sluta med hvad jag började, att jag inser, att det har föga betydelse, hvad beslut kammaren fattar, men då jag icke kan se annat, än att utskottet haft skäl för sitt yrkande, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Wachtmeister, Hans: Vid genomläsning af utskottets betänkande finner man, att det icke endast är ett förtydligande af ifrågavarande stadgande, utan fastmer en förändring, och det en ganska genomgripande förändring, som utskottet åsyftar. Hittills har hufvudregeln varit den, att en hvar skall mantalsskrifvas, der han är bosatt, och det måste medgifvas, att ganska viktiga skäl tala för en sådan regel. Staten behöfver för sina ändamål en fullständig bokföring af sina medborgare, och hvad är då naturligare och ändamålsenligare, än att hvar och en bokföres eller skrives, der han är bosatt. Nu säger utskottet, att det vill bibehålla denna regel, men tillika gifva en definition af ordet bosatt, och vill då definiera det så, att mantalsskrifningsorten i regeln blir, der en person bedrifver sin hufvudsakliga verksamhet. Detta torde väl få anses vara en ganska egendomlig definition af ordet bosatt. En person är väl bosatt, der han har sin bostad och familj, icke der han arbetar om dagarne. Då kan man fråga, huru utskottet kommit till ett sådant resultat, och derpå svarar utskottet: »det torde ej vara annat än med rättvisa öfverensstämmande, att den kommun, inom hvilken en person drifver sin verksamhet och af hvars allmänna inrättningar han drager fördel, äfven får af honom uppbära direkta skattebidrag.» Det är således hänsyn

till de kommunala utskylderna, som för utskottet varit bestämmande. Hvilken, så att säga, förryckande rol, de kommunala utskylderna kunna spela, känner hvar och en, som tagit befattning med bevillningslagstiftningen, och kammaren har äfven erkänt detta, då kammaren nys beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan, att utredning måtte ega rum i fråga om upplösning af sambandet mellan bevillningen och den kommunala beskattningen. Jag hemställer då, om det är skäl att låta hänsynen till kommunalutskylderna spela in äfven i frågan om mantalsskrifningsortens bestämmande på ett helt annat och mera ingripande sätt än hittills. Jag tror, att sådant leder till konsekvenser, som man finge ångra. Man kommer in i en cirkelgång, då man föreskrifver, att bevillning och kommunala utskylder i vissa fall skola utgöras, der en person är mantalsskrifven, men tillika till mantalsskrifningsort bestämmer den ort, der det anses lämpligt, att personen betalar skatt.

*Om ändring i förordningen ang. mantalsskrifning.*  
(Forts.)

Nu är det visserligen icke min mening att påstå, att frågan om kommunernas rätt att af sina medlemmar uppbära skattebidrag, trots dess stundom invecklade beskaffenhet, skulle vara af underordnad betydelse; tvärtom, det är en fråga af mycken vigt, lika vigtig som trots någon annan. Men jag ber, att man här ville låta detta vara detta, låta mantalsskrifningsorten vara den från mantalsskrifningens synpunkt lämpligaste samt låta hvar och en i den kommun, der detta ur kommunalbeskattningens synpunkt är rättvisast, betala sina kommunalutskylder. Man behöfver verkligen icke sammanblanda dessa båda saker. Frågan löses lättast, om sambandet mellan de kommunala utskylderna och den allmänna bevillningen upphäves; men äfven utan en sådan reform finnes det ett sätt att låta kommunerna komma i åtnjutande af den rätt, som kan vara skälig. Om man t. ex. anser orättvist, att en person, som bor i en kommun, men utöfvar sin verksamhet i en annan, icke bidrager till utskylderna i den senare, har man den möjligheten att ändra bevillningsförordningen på det sätt, att han får betala bevillning och följaktligen äfven kommunala utskylder i den kommun, der han har sin verksamhet. Ett sådant sätt att gå till väga, om hvars lämplighet och rättvisa ur skattesynpunkt jag dock icke nu vill yttra mig, skulle stå i full harmoni med hvad i andra likartade fall förut gjorts. Något behof att för detta ändamål ändra mantalsskrifningsförordningen tror jag deremot icke förefinnes. Jag förenar mig i yrkandet om afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förvarande betänkande hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*

Föredrogos dels Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om tillägg till § 15 mom. 2 i folkskolestadgan, dels ock ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 153, med delgifning af sistnämnda kammares beslut i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om tiden för den dagliga undervisningen i folkskolorna.

Herr Pettersson, Carl: Då jag icke kan biträda det slut, hvartill Första Kammarens första tillfälliga utskott i den föreliggande frågan kommit, skall jag bedja få framställa några skäl dertill.

Till en början vill jag erkänna, att ett af de skäl, som föranledt motionären till hans framställning, nemligen att barnen skulle få mer öfning i hemarbeten, biträder äfven jag, men jag tror, att syftemålet kan vinnas på annat sätt, än motionären och utskottet föreställa sig. Hufvudskalet, hvarför jag icke kan vara med om utskottets betänkande, är den öfveranssträngning, som skulle uppkomma i skolorna, då läsetiden ordnades så, att det icke blefve det 1 à 2 timmars afbrott, som nu är vanligt, utan blott ett uppehåll af  $\frac{1}{2}$  timme under de 4 à 5 timmar, hvarunder läsningen vanligen pågår i småskolorna. I folkskolorna är läsetiden ofta 6 timmar, om dagen, och i småskolorna 5; men i motionärens hemort ser det ut att vara blott 4. Äfven ser det ut, som om i samma trakt denna korta undervisningstid reducerades till hvarannandagsundervisning, hvilket skulle göra en läsetid af 12 timmar i veckan; men detta är förmodligen en missuppfattning å min sida. Skulle förhållandet vara sådant, som jag antager, vore det mycket beklagligt. I småskolan inhemtas nemligen de kunskaper, på hvilka undervisningen i folkskolan bygges. Det är hufvudsakligen innanläsning och biblisk historia, som der läras, och härför behöfves verkligen 8 månaders undervisning om året. Om jag förstätt motionären rätt, skulle denna tid äfven i småskolorna inskränkas till 4 månader på det sätt, att läsningen egde rum blott hvar annan dag, men denna tid är alldeles för liten för meddelandet af kunskaper, tillräckliga att derpå bygga undervisningen i folkskolan. Det är möjligt, att jag misstager mig i denna min uppfattning af motionärens mening, och jag erhåller säkerligen i sådant fall upplysning härom under diskussionens lopp, men så gestaltar sig saken för mig nu, sedan jag läst motionen.

Medan jag är inne på småskolans område, om hvilket jag icke saknar kännedom, då jag dels är skolrådsordförande och dels varit folkskoleinspektör, vill jag såsom min erfarenhet frambålla, att undervisningen här redan nu ganska snart uttröttat lärarinnorna, så att de blifva sjukliga och, sedan de någon tid tienstgjort, måste upphöra med undervisningen samt egna sig åt annan verksamhet. Skulle läsetiden nu ordnas så, att de icke finge den nu vanliga ledigheten mellan undervisningstimmarne, befarar jag, att omsättningen blefve ändå större. Besynnerligt nog har utskottet, såsom af betänkandet framgår,

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts.)

haft kännedom om hvad pedagoger och erfarne män invändt emot en sådan undervisningstid. Det vittnar om ärlighet från utskottets sida, att det erkänner detta, men det borde då, så vidt jag kan finna, äfven hafva tänkt litet mera på saken. På sid. 5 omnämner utskottet, att man emot förslaget haft mycket att invända, och anför slutligen: »Fem timmars undervisning utan annat afbrott än kortare raster vore alldeles för ansträngande ej mindre för läraren, hvilken deraf uttröttades, än äfven för barnen, hvilka kroppsligen och andligen uttröttades, icke med behörig uppmärksamhet kunde följa undervisningen och för lång tid lemnades utan annan föda än möjligen en smörgås.» I sammanhang dermed nämner utskottet tillika, att en af Kongl. Maj:t tillsatt komité för ordnande af undervisningen i vissa städer föreslagit, »att efter tre, högst fyra lärotimmar, i hvilket sistnämnda fall minst en timme skulle användas till undervisning i slöjd eller gymnastik, skulle lemnas en längre ledighet af minst en timme». Så säga nu erfarna pedagoger, men ehuru utskottet framdrager deras yttranden, har det icke tagit dem under vidare öfvervägande, utan kommit till ett helt annat resultat. Om jag nu skulle göra en tillämpning på förhållandena inom kamrarne af den ordning, utskottet anser kunna följas i skolorna, så finge vi tänka oss arbetstiden utsträckt till 6 timmar hvarje dag från riksdagens början till dess slut. Vi kunna vidare tänka oss talmannen såsom magister i skolan med åliggande att förhöra oss rörande kongl. propositioner, de under riksdagen väckta motionerna, omkring 50 här och 150 i Andra Kamraren, samt rörande utskottsbetänkanden och mera dylikt. Han skulle tillika hafva att afgifva förklaringar rörande ekonomiska och statsaker, grundlagar och andra lagar, hvarvid vi skulle sitta såsom åhörare. Denna verksamhet skulle börja klockan 11 och med  $\frac{1}{2}$  timmes uppehåll pågå i 6 timmar, således till klockan  $\frac{1}{2}$  6. Jag föreställer mig, att man icke skulle vara belåten härmed, utan att det snart skulle väckas motion om förändring i tiden. Antaget då, att man med 5 timmars arbetstid började klockan 9 och höll i till 12, så föreställer jag mig, att man icke vore belåten med blott en timmes uppehåll. Finge vi icke två timmar, tror jag vi skulle klaga på öfveransträngning. Äro vi icke redan nu öfveransträngda, om sammanträdet håller i till klockan 4 eller 5? Ruser icke då en stor del af kammarens ledamöter på dörren, vare sig därför, att de äro hungriga, eller af någon annan orsak? Nu går det i allmänhet mycket väl för sig, ty först och främst hafva vi icke den undervisning, jag talat om, men i vanliga fall är uppmärksamheten i allmänhet icke stor; man hör diskussionerna under gemytligt samspråk, går stundtals ut i korridoren, i sammanbindningsbanan eller i lärummet, och på detta sätt befria vi oss från vådan af öfveransträngning. Men sådana friheter får man icke taga sig i en skola.

Utskottet synes icke utan betänkligheter hafva framkommit med sin kläm, ty motiveringen är stäld på skruvar. På sid. 9 säger det samma: »utskottet föreställer sig, att denna läsordning icke skall

Om den dag-  
liga under-  
visningstiden  
i folksko-  
lorna.  
(Forts.)

verka skadligt» på barnen eller på lärarne. Men erfarne pedagoger påstå motsatsen, såsom utskottet sjelf sagt. »Det synes utskottet»; — således icke något bestämdt påstående af utskottet. Vidare säger det: »utskottet är dock *tvexamt*, huruvida förmiddagsläsningen, som med framgång torde kunna genomföras i de skolor, der läsningen pågår fem eller sex dagar i veckan, må kunna, utan att lärokursen obehörigen afknappas, tillämpas i de fall, der skolgången är inskränkt till tre dagar i veckan.» Således är utskottet icke riktigt säkert på sin sak, och jag undrar icke derpå.

Såsom det torde vara bekant, hafva motioner, sådana som den föreliggande, framburits förr i Riksdagen, nemligen 1889 och 1890, och vid båda dessa tillfällen afslogos de af Första Kammaren. Nu höra vi, att en dylik motion framkommit i Andra Kammaren och der bifallits. Detta kan dock väl icke utgöra något skäl, att Första Kammaren bifaller baron Klingspors hemställan.

Jag sade i början af mitt anförande, att motionärens hufvudsyftemål, att barnen måtte få lära sig biträda vid arbetet i hemmen, är alldeles riktigt; men månne det icke kan vinnas på annat sätt än genom en sådan läsordning, som här är föreslagen? Jo, det finnes en utväg, hvarvid folkskolestadgan icke behöfver ändras och folkskoleinspektörens tillåtelse begäras. Denna anordning är redan vidtagen i åtskilliga skolor, och jag känner framstående män, som sagt, att den vore ett ideal för folkskolan. Småskolekursen kan dock på inga vilkor förkortas. Barnen böra gå der icke hvarannan utan hvarje dag för att erhålla den färdighet i innanläsning, som utgör grunden för tillegnande af allt bokligt vetande. Sedan barnen kommit in i folkskolan, kunna de fördelas på klasser, hvilka lära på olika tider af året. Det är 8 månader som läsningen skall pågå; man kan då låta den lägre och den högre afdelningen hvardera läsa under 4 månader, den högre under vintertiden och den lägre, de som nyligen gått ut från småskolan, under våren och sommaren. Dermed vinnes, att den högre afdelningen, som genomgått sina kurser under den mörka årstiden, har hela tiden från mars till början af november ledig, hvarunder dessa barn kunna sysselsätta sig med då förekommande jordbruksarbeten. Då behöfver icke, såsom nu ofta är händelsen, när barnen läsa 8 månader af året, förfallolös bortovaro från skolan inträffa, då föräldrar eller husbondefolk begära, att de skola biträda vid arbeten, hvaruti de i mån af sina krafter kunna deltaga. Om läsning i skolorna pågår hvarannan dag, såsom motionären antyder förhållandet vara i Vestergötland, så kunde detta till största fördel för alla intresserade ändras så, att barnen få ledigt under hela 8 månader, utan att en enda läsdag därför behöfver försummas. I sjelfva verket torde hvarje barn ej få mycket mer än 4 månaders undervisningstid, äfven om det bevistar folkskolan 8 månader om året. Ty det är ju icke mer än en afdelning af de närvarande lärjungarne, som får åtnjuta lärarens omedelbara undervisning; den andra är sysselsatt med s. k. tysta öfningar, hvilket jag för min del

ej kan anse för annat än en föga vinstgifvande nödfallsutväg. Den andra indelningen af folkskolan, då de äldre och yngre barnen läsa hvar för sig, har medfört goda resultat, af hvilka de minsta icke äro, att skolkning sällan förekommer och att de mera vuxna barnen äro förhindrade att deltaga i hemmens arbete.

Efter denna digression återvänder jag till mitt egentliga ämne och anhåller, herr grefve och talman, att på anförda grunder få yrka afslag å utskottets föreliggande betänkande.

Herr Sörensson: Den afgifna motionen liksom också det slut, hvartill utskottet kommit, afse att utgöra en förbättring af folkskolestadgan i vissa hänseenden. Jag tviflar på, att denna förändring är nödig och tviflar ännu mer på att den är nyttig. Tack vare de rika anslag, som beviljats både af Riksdagen och de kommunala myndigheterna är vårt folkskoleväsen stadigt i en stark och god utveckling, men jag befarar, att ett bifall motionärens framställning skulle hämma och förrycka denna utveckling i betänklig grad. Jag stöder denna min förmodan dels på en långvarig erfarenhet såsom skolrådsordförande, dels på den erfarenhet, jag vunnit under många år genom enskild och offentlig undervisning och dels på den komités åsigt, hvars uttalanden af utskottet anföras. Jag vågar tro, att äfven regeringen har samma uppfattning af frågan, då det upplyses, att regeringen aldrig de senare åren medgifvit läsetidens vid folkskolorna inskränkande på det sätt, att undervisningen finge fortgå under 5 timmar å rad. Det är min fulla öfvertygelse, att folkskoleundervisningen skulle lida ganska betydligt, om detta förslag ginge igenom och blefve allmänt tillämpadt. Motionären säger, att det vore lyckligast, om en sådan anordning af undervisningen kunde göras, att hvar-annandagsläsning vore regel samt läsetiden 5 timmar med vanlig 10 minuters rast mellan hvarje timme samt klockan 11 förmiddagen ett något längre uppehåll. Derigenom skulle man vinna nio halfva dagar i veckan, hvarunder de kunde få sysselsättning i hemmen, och endast 3 halfva dagar behöfva egnas åt undervisning i skolan. Enligt det förslag, som motionären sålunda framställt, nemligen 5 timmars undervisning, med 10 minuters uppehåll mellan de första timmarne samt en half timme mellan de två sista, skulle 60 minuter afgå från läsetiden, som sålunda endast blefve 4 timmar om dagen och med läsning hvar annan dag 12 timmar i veckan. Jag undrar, om det är möjligt att bibringa barnen en grundlig undervisning genom ett sådant arbete. Jag föreställer mig, att detta skulle vara att gå tillbaka i ganska betänklig grad i stället för att gå framåt. Jag vågar till och med säga, att en sådan anordning skulle, i stället för att motverka, bidra till det vagabondlif, som motionären säger vara rådande på många ställen, såsom en följd af den närvarande anordningen, och som han vill motverka. Men jag försäkrar, att många föräldrar finnas, som säga: »vi äro lyckliga, så länge barnen äro i skolan, men vi veta icke hvad vi skola göra af dem,

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts.)

Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.  
(Forts.)

då de komma hem.» Visserligen kunna de i många fall användas att utföra hvarjehanda i landtbruket förekommande mindre arbeten, men en stor mängd barn få icke någon sysselsättning alls, då de äro hemma, utan det blir ett kringdrifvande vagabondlif. Den anordning, som den föregående talaren antydde, har äfven i den trakt, dit jag har min verksamhet förlagd, i någon mån blifvit använd. Barnen gå der flitigt i skolan från den 1 november till den 20 april, derefter lemnas de större barnen ledighet att komma ut och tjena. Derigenom gå de visserligen icke förlustige den öfning i arbetet, som äfven jag för min del anser nödvändig för dem. På detta sätt åstadkommes dessutom en ganska god hjälp för föräldrarna. En arbetare eller statdräng, som kan få 2 å 3 barn ut att tjena, slipper först och främst att under tiden föda dem och vidare kunna barnen efter slutad tjänst medföra hem en ersättning af 20 å 25 kronor för sitt sommararbete, och detta är utan tvifvel en ganska god tillökning i familjens inkomster.

Visserligen säger utskottet, att domkapitlen och folkskoleinspektörerna skola genom sin rätt att pröfva och afslå framställningar i fråga om läsetiden förekomma, att missbruk i detta hänseende eger rum. Men jag föreställer mig, att domkapitlen skulle hafva mycket svårt att säga nej, i fall af någon kyrkostämma enhälligt en sådan anordning af läsetiden antoges, som den utskottet här föreslagit. Jag kan tänka mig, att under nuvarande förhållanden en enda person har afgörande beslutanderätt på kyrkostämman och således helt och hållet bestämmer om denna sak; domkapitlet får då anföra mycket giltiga skäl för ett afslag i detta hänseende.

Det är visserligen åtskilligt, som talar för utskottets åsigt och det slut, hvartill det kommit. Jag erkänner villigt, att det är betydligt bättre och mera tillgodoseende undervisningen än det förslag, motionären framställer, så vida ej skolgången inskränkes till hvarannandagsläsning, ty då är jag i hög grad betänksam och skulle helst vilja yrka afslag. Men i förhoppning att domkapitlen i sådant hänseende skola hindra, att missbruk eger rum, och se till, att skolkurserna upprätthållas, vill jag icke göra något yrkande derpå. Jag vill blott vid detta tillfälle hafva uttalat mina farhågor för de följder, som ett bifall till utskottets förslag kunna medföra. Jag har intet yrkande.

Herr Rodhe: Jag undrar alldeles icke på, om många ställa sig tveksamma att skänka sitt bifall till denna motion. Jag har sjelf hyst stor tvekan, och jag föreställer mig också, att, i fall motionen bifalles och det blir i lag medgifvet, att i folkskolorna förläggas all läsning till förmiddagarna, tillåtelse härtill i sjelfva verket icke kommer att meddelas åt så synnerligt många skolor, eftersom denna anordning icke passar för flertalet; särskildt der man infört hvarannandagsläsning, och detta har skett i ett mycket betydligt antal skolor, fruktar jag, att denna anordning på de flesta ställen skall



befinnas vara mindre lämplig. Icke för ty har jag inom utskottet skänkt min röst för bifall till motionen. Jag har gjort detta framför allt därför, att jag anser det vara klokt, att man, så vidt det kan ske utan men för skolan, lemna så stor frihet som möjligt med afseende å de särskilda anordningarna af skolornas verksamhet. Man bör verkligen akta sig för att göra skolan impopulär i våra dagar, då folket drager så tunga bördor för skolväsendet och man ofta klagat, kanske icke alldeles utan skäl, öfver ett folkskoletyranni. En klagan, som också icke sällan höjes, är, att skolan, trots alla de offer som bragts åt den, framvisar så ringa resultat. Tror man nu, att bättre resultat skulle kunna vinnas genom en anordning, sådan som den föreslagna, vore det då icke skäl att lemna tillåtelse till ett försök med en sådan anordning? Hvad som särskildt gör denna anordning tilltalande för mig är, att derigenom blefve det möjligt, att barnen komme att vistas mera i hemmet, att de komme att mera deltaga i hemmets arbete, längre tid förblefve under hemmets inflytande, hvilket måste anses såsom en mycket stor fördel och vara af mycket stor betydelse, derest icke abnorma förhållanden råda der, sådana som den föregående talaren häntydde på.

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.  
(Forts.)*

Man har mot förslaget hufvudsakligen invändt, att det skulle föranleda öfveranstängning både af barn, lärare och lärarinnor. Men huru vet man egentligen detta? Är det icke i sjelfva verket blott på hypoteser eller teoretiska grunder man stöder sitt påstående härom? Försigtigtvis begagnade också den förste talaren orden: »helt säkert» skulle öfveranstängning blifva en följd. Jag tror icke, att det duger här vid lag att stödja sig på teoretiska grunder, utan det är erfarenheten, som ensam kan gifva det afgörande utslaget. Må då tillfälle blifva oss beredt till att samla en rikare erfarenhet, än den vi redan vunnit.

Jag sade en rikare erfarenhet, ty vi sakna dock icke alldeles erfarenhet. Jag har i min hand en skrifvelse från en inspektör, som på följande sätt sammanfattat de erfarenheter han gjort efter iakttagelser rörande en anordning, sådan som den föreslagna. Han säger, »att hvarken barn, lärare eller lärarinnor i någon mån varit öfveranstängda, utan tvärtom de förra varit lifvigare och uppmärksammare än i de skolor, der det lästs som vanligt från klockan 9 förmiddagen till klockan 4 eftermiddagen; att skolgången i allmänhet varit så utmärkt god, att intet barn till och med på flera år varit frånvarande utan giltigt förfall; att barnen i kunskaper varit icke blott jemförliga med, utan snarare stått framom dem i andra trakter, der alla barnen dagligen från klockan 8 förmiddagen—4 eftermiddagen fått bevista skolan; att slöjdundervisningen kunnat vida ändamålsenligare anordnas; och slutligen, att skolrådsordförandena, skolrådsmedlemmarne, föräldrarne, lärarne och barnen varit synnerligen belättna med anordningen.» Om nu en erfarenhet, gjord på ett inskränkt område, talar på detta sätt, på ett sätt, som alldeles veder-

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts)

lägger det nyssnämnda påståendet, är det då icke skäl, jag upp-repar det, att göra ett försök med anordningen på flera ställen, så att man kunde vinna en rikare erfarenhet? Då nu dertill kommer, att man i den omständigheten, att inspektören och domkapitlet skola pröfva reglementet, torde hafva en fullkomlig garanti för att denna anordning icke införes, der den ej passar, synas mig alla skäl tala för bifall till förslaget; och beder jag därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Dickson: Då den föregående talaren med sin erfarenhet inom folkskoleväsendets område kunde frambringa, såsom mig synes, öfvertygande skäl för rättigheten af utskottets framställning, ser jag mig i tillfälle att kunna fatta mig kort.

Jag vill då först påpeka, att om utskottet i sina uttryck har yttrat sig med en viss hofsamhet, är detta icke något bevis på tvekan, endast ett vanligt hyggligt sätt att uppträda.

Hvad nu angår sjelfva saken, är det ju bekant, att vårt land är ett långsträckt land och att det således finnes mycket olika förhållanden och behof, och utskottets hemställan afser just att tillgodogöra de olika behof, som kunna finnas på olika ställen. Det är ingalunda meningen, att förmiddagsläsningen skall blifva obligatorisk, ej heller att hvarannandagsläsningen skall blifva obligatorisk, utan meningen är endast att möjligen kunna införa ett visst arbetssätt, der det af folkskoleinspektören, domkapitlet och församlingen anses kunna ske med fördel.

Jag måste instämma med den föregående talaren deri, att hela talet om öfveransträngning är en hypotes, som icke är bevisad. Vi hafva en erfarenhet i detta fall från Stockholm, der detta försök skett med fördel. Det är ju känt, att i Stockholm har under 30 år praktiserats förmiddagsläsning med endast  $\frac{1}{2}$  timmes uppehåll. Man ser bland annat, att folkskoleinspektören C. G. Bergman reserverat sig emot det komitébetänkande, som utskottet har åberopat och som den förste talaren fäste sig så mycket vid.

Jag kan icke finna, att detta komitébetänkande är så synnerligen bindande i afseende å skälen. Det framställer först den satsen, att intellektuellt arbete i mera än tre timmar icke skulle vara bra. Erfarenheten har visserligen visat, att det går bra, men deremot ställa komiterade upp, att det är outredt om icke denna läsning alstrar den klenhet hos det uppväxande släktet, hvaröfver man så ofta klagat. Om det vore så, att man klagade öfver klenhet hos den uppväxande ungdomen just i de skolor, der man idkar förmiddagsläsning, då vore det någon logik, men ifrån dessa skolor föreligger en god erfarenhet. Om det således i andra skolor, der man läser både för- och eftermiddag, klagas öfver klenhet hos den uppväxande ungdomen, så har det med denna sak ingenting att göra. På sid. 7 i utskottets betänkande talas om, att förmiddagsläsningen skulle föranleda dertill, att läraren måste mycket flera gånger gå igenom samma sak, för att

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts.)

den nödtorftigt måtte fattas åtminstone af flertalet barn. Men detta är väl en erfarenhet, som man gör i alla skolor, att vissa barn äro mindre intresserade, och det tror jag icke har något sammanhang med förmiddagsläsningen. — Det framhålles vidare i komitébetänkandet, att den åsigten mer än en gång uttalats, att ej heller läraren förmår handhafva, med tillbörlig kraft, undervisningen under 5 timmar. Härför lemnas icke någon bevisning alls. Det är endast ett påstående. Hvad som derefter säges är endast, att lärarne skulle vara jäfviga i denna fråga.

Jag kan således icke finna annat, än att det här förefinnes goda skäl att medgifva hvad som i många år tillämpats i Stockholm och äfven på andra ställen.

Hvad åter angår det förhållande inom Första Kammaren, att man der icke skulle tycka om att läsa i ett sträck, så tror jag, att Första Kammaren är ganska belåten med att kunna inskränka sig till endast förmiddagsläsning. Jag har aldrig funnit, att aftonplena — eller vår eftermiddagsläsning — varit af kammaren omhuldad. Jag ber att få yrka bifall till lagutskottets betänkande.

Friherre Klingspor: Såsom motionär i ämnet är det min första pligt att framföra mitt vördsamma tack till det tillfälliga utskott, som behandlat min motion och visat densamma en sådan välvilja. Att motionen icke kommit fram onödigtvis, derpå har jag bevis i de erkännanden, jag fått från ganska många håll, såsom i skrivelser och protollsutdrag från församlingar att de varit tacksamma, att denna fråga kommit fram, då förhållandena gjort det bjudande för församlingarna att försöka på detta sätt få frihet att kunna ordna läsningen efter omständigheterna. Då herrar Rodhe och Dickson så fullständigt upptagit denna fråga, vill jag endast för några få fall taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Den förste ärade talaren yttrade sig om småskolorna och deras arbeten. Jag tror, att han vet lika väl som vi alla andra, att ordnandet af undervisningen och tiden för densamma ställer sig mycket olika på olika trakter af vårt land. Jag vill i detta fall nämna, att, i vår trakt, undervisningen i småskolorna fortgår under vissa tider af året dagligen och under vissa tider hvarannan dag. Detta beror allra mest på vägar och väglag, icke så mycket på sjelfva undervisningens anordning. — För de barn, som tillhöra småskolan, är det alldeles för ansträngande att hvarje dag gå dessa långa vägar fram och åter, helst vägen är dålig och vädret icke är det bästa. För dessa små barn om sju, åtta år behöfva afstånden icke vara så långa för att blifva för dem ansträngande. Det är detta, som för kyrkorådet varit det hufvudsakligen bestämmande i fråga om ordnandet af undervisningen hvarje dag eller blott hvarannan dag. Jag ber få nämna, att man på min ort, der undervisningen fortgår hvarje dag, ordnat det så, att man läser 3 timmar i stöten och duplicerar klasserna för att kunna bättre hinna med de föreskrifna kurserna.

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts.)

Jag vill på samma gång säga den ärade talaren, att det har icke visat sig på vår ort, att den tid, som sålunda lemnats åt småskolan, på något sätt varit för knapp, för att ej barnen inom den ålder, som folkskolestadgan bjuder, skulle kunna komma in i folkskolan. Den betänkligheten tror jag således är fullkomligt onödig.

Det har vidare hänvisats till detta flera gånger omnämnda komitéuttalande, utan att man fäst tillräcklig uppmärksamhet vid hvad som framhållits af en af komitéledamöterna, folkskoleinspektören Bergman, som väl får anses som en auktoritet i detta fall. Hans uppfattning sammanstämmer med de åsikter, som jag i min motion uttalat. Emot det, som man nämnt i fråga om öfveransträngningen, skall jag be att få åberopa ännu en auktoritet, som jag har till mitt förfogande och som jag skall be att här få citera för kammaren, nemligen professorn i hygien vid karolinska institutet. Af hans uttalanden torde framgå, att såväl komitén som åtskilliga myndigheter stå på en antiqverad ståndpunkt i detta hänseende och att erfarenheten härvidlag gått betydligt framåt. Förhållandet är, att denna anordning af undervisningen, den så kallade odelade undervisningen, tillämpas, utom i Stockholm, i åtskilliga delar af landet. Professor Almquist säger nu rörande den förmenta öfveransträngningen vid den odelade undervisningen: »I folkskolorna är arbetet under skoltiden ej ens så ansträngande, att barnens krafter fullt tagas i anspråk». Jag ställer mig fullkomligt på samma ståndpunkt. — Vidare har såväl han som äfven tyska auktoriteter framhållit, att krafttillgången hos barnen är stadd i ökning t. o. m. 5:e timmen, så att ingen kraftnedsättning under den tiden visat sig. Det är den allra nyaste uppfattningen på detta område.

Professor Almquist säger vidare i sin Allmänna helsovårdslära, der det talas om fördelarne af den odelade undervisningen: »fördelar vid den odelade undervisningen äro kort skoltid och lång tid för hemmet och egna sysselsättningar». Det är detsamma, som herr Rodhe nyss betonade vigten och betydelsen utaf. Vidare säger professor Almquist: »I folkskolor i städer och orter, der skolvägen är kort, har den odelade undervisningen mycket för sig.» Efter detta kommer en mening af innehåll, att han anser denna undervisning lätt föra till dublicering i samma skolrum. Om detta skall begagnas 5 timmar, från kl. 8 till kl. 1, och vidare 5 timmar från kl. 1 eller 2 till kl. 7, så blir skolan upptagen hela dagen, och då skulle icke tillbörlig ventilation åstadkommas och renhållningen försvåras. I detta hänseende vill jag säga, att man hos oss icke haft en tanke på, att ett sådant missförhållande skulle få ega rum. Der denna odelade undervisning tillämpas, tror jag icke, att detta kan på något sätt komma i fråga för folkskolan. Denna sak existerar således icke. Dessutom bör det blifva mycket lätt att tillse, att luftvexling och renhållning och dylikt blifva goda.

Vidare framhåller professor Almquist på slutet af sidan 570, att om hela läsningen förlägges till förmiddagen och ej börjar före kl. 9,

så kunna barnen knappast hinna hem till middagen och få litet varm mat, då skoltiden är slut, hvarigenom de största fördelarne af den odelade undervisningen skulle gå förlorade. I vår trakt är middags-tiden i hemmen vanligen mellan kl. 12 och 2. Om då läsningen i skolan fortgår mellan kl. 8—1, så hinna barnen hem före kl. 2, medan spisen ännu är varm. Detta framhåller professor Almquist som en ytterst viktig omständighet, och jag ber få betona, att detta är också ur min synpunkt den viktigaste omständigheten. På vår trakt kan man icke tänka sig denna 5-timmars undervisning tillämpad utan i förening med en sådan anordning och tidsindelning. Den är, ur praktisk och ekonomisk synpunkt, för barn och föräldrar fördelaktigast, och skolan blir då icke så betungande. I ganska många skolor, som jag har reda på i Vestergötland, har man funnit så stora fördelar af denna anordning, att man der med lifligt beklagande och oro hört, att det varit fråga om, att de skulle tvingas till en förändring i detta hänseende. Jag tror således, att med detta ställande af komiténs uttalande i den dager, som det egentligen bör hafva, man betydligt försvagar den betydelse, som en del talare velat gifva detsamma.

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts.)

Vidare talade herr Pettersson om fördelen af att fördela skolan på två afdelningar, som läste 4 månader af året hvardera. Med den uppfattning deraf, som man har i mellersta Sverige, tror jag, att detta skulle anses som en försämring. Jag anser som en fördel, att barnen bibehålla den kunskap, de fått i skolan, och att den följer med dem så länge som möjligt. Skulle man tänka sig, att de ginge i skolan endast 4 månader och sedan vore utan all undervisning 8 månader af året en suite, skulle de helt säkert glömma mycket till nästa termin, hvilket väl icke vore någon fördel.

Herr Sörensson pointerade, att utskottet hade framhållit, att det vore tveksamt, huruvida med enbart förmiddagsläsning skulle kunna medhinnas de erforderliga lärokurserna, der skolgången vore inskränkt till hvarannan dag.

I anledning här af vill jag först säga, att kanske i Skåne, der, såsom han meddelade, undervisningen plägar pågå från oktober till april, och barnen sedan under sommaren få taga tjänst, en sådan anordning, som han förordar, kan vara bra, men vi hafva det icke så. Hos oss börjar vårterminen icke förr än omkring den 1 mars och fortgår till frampå sommaren. Antagligen är anledningen dertill den, att uppåt landet äro vägarne betydligt sämre, och ur den synpunkten har man anordnat skolgången på detta sätt. Men därför kunna barnen i dessa trakter icke taga tjänst under sommaren på samma sätt som i Skåne. Jag ber dock få nämna till herr Sörensson en sak, som kanske för honom kan vara af intresse. Vid denna hvarannandagsläsning, som upptager barnens tid så föga, att de hafva ledigt 3 hela och 3 halfva dagar i veckan, förekommer icke sällan, att i synnerhet flickor taga tjänst under skoltiden som barnflickor. Den korta tid de äro upptagna i skolan hindrar icke detta. Derfor har folkskolan blifvit populär, och inspektören förklarar, att skolgången är jemn och bra.

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts.)

Emot den betänkligheten, att man icke skulle kunna medhinna kurserna vid hvarannandagsläsningen, vill jag säga, att om några barn icke hinna det, så anse föräldrarna det ofta ej såsom någon större olägenhet. De anse skolan icke såsom någon tunga hvarken för dem eller barnen. Antingen barnen nu hinna med kursen eller icke, tycka föräldrarna ofta, att det är godt att hafva dem kvar i skolan ett eller annat år. Det har också visat sig, att de stundom göra utrymme i skolan, och barnen få gå i skolan vid den ålder, då de äro mest mottagliga för undervisning och denna kan göras bäst fruktbarande, hvarjemte mellantiden till nattvardsundervisningens påbörjande icke blir så lång. Dessutom finnes hos oss i regeln fortsättningskolan, som förbinder den undervisning barnen fått i folkskolan med nattvardsläsningen.

Jag tror sålunda, att herrarna böra känna med sig, att man måste medgifva församlingarne något, som redan på många håll med fördel praktiserats och som fått så varma förespråkare, att det icke torde kunna förefinnas några betänkligheter deremot.

Andra Kammaren har tvenne gånger efter votering antagit detta förslag, och nu har det der antagits utan att ett enda ord fälades och utan votering, hvilket visar, att denna tanke trängt sig djupt in hos representanterna i Riksdagens Andra Kammare. Någon anledning till afslag här i denna kammare torde således icke förefinnas.

Jag ber att få instämma med herr Dickson och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson, Carl: Det har här åberopats hvad folkskoleinspektör Bergman yttrat i saken. Hans mening är något skiljaktig från de öfriga herrar komiterades, som skulle afgifva förslag till ordnande af undervisningen i vissa städer. Han menar tro på, att det icke skulle vara så farligt att hafva en sådan undervisning i sträck. Men vi skola observera hvad han säger på sid. 8. Det heter der: »då s. k. förmiddagsläsning användes, får denna icke utsträckas i folkskolan utöfver fyra och en half timmar samt i småskolan icke utöfver tre och en half timme dagligen.» Är det dit man nu vill komma äfven på landsbygden? Nu heter det, att i småskolan skall läsas 4 timmar, ehuru herr Bergman föreslagit högst 3½ timmar, och i folkskolan 5 timmar, ehuru herr Bergman der föreslagit högst 4½ timmar? Det skall väl gå derhän, att, sedan detta förslag gått igenom, vi gå så småningom utföre och förminska mer och mer den dagliga undervisningstiden för barnen. I Stockholm och kanske i andra städer hafva de det på det viset, men hvad är det att tala om vägen från hemmen till skolorna här i Stockholm emot den väg, som barnen få tillryggalägga på landet, der de få gå långa vägar, så att de äro trötta, då de komma till skolan, och trötta, då de komma derifrån, och därför behöfva längre uppehåll än en ½ timme.

En föregående talare menade, att någon erfarenhet icke föreligger beträffande den öfveransträngning, hvarför jag varnat, men på den sida, han försvarade, der var erfarenheten synnerligen stor, och han kunde icke nog berömma de rådande förhållandena. De pedagoger och skolrådsordförande, som framlagt sina erfarenheter i denna sak, måtte väl dock ega någon auktoritet i sådana frågor, som den föreliggande. Och det torde vara skäl att något lyssna till dem, innan man kastar sig in på en bana, som kan blifva förderflig i mer än ett hänseende.

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts.)

När man vet, att vårt folkskoleväsende gått så framåt, som det gjort under den senaste tiden, att Sverige intager en af de högsta, för att icke säga den högsta platsen i detta hänseende i hela världen, och då jag befarar, att hvad här föreslagits skulle lända till försämring, så kan jag icke gifva min röst för förslaget. Jag vidhåller min mening, att, i fall Första Kammaren bifaller detta utskottets utlåtande, det spelas ett högt spel icke allenast om lärares och barns krafter, utan äfven om vårt folkskoleväsendes framgång.

Grefve Hamilton: Jag begärde ordet för att inlägga en gensaga emot ett yttrande af friherre Klingspor, hvarigenom han uttalade sig för så kallad hvarannandagsläsning. Denna läsning anser jag vara högst olämplig, nedsättande för folkskoleundervisningen och antagligen uteslutande tillkommen på grund af sparsamhetsskäl. Jag är en varm anhängare af folkskoleundervisningen, icke endast därför, att jag i denna undervisning ser en borgen för att socialismen icke skall vinna vidare intrång, ty upplysningen är bästa vapnet emot dessa samhällsvådliga läror, utan äfven därför, att vår folkskola utgör vår nationalstolthet. Åtminstone klappar mitt svenska hjerta varmt, då jag vid studerandet af den europeiska statistiken finner, att vårt lilla obetydliga och jmförelsevis fattiga land likväl i ett afseende står främst bland de europeiska staterna, nemligen beträffande vårt folks läs- och skrifkunnighet.

Hvad nu beträffar, huru vida förmiddagsläsningen skulle vara till gagn eller icke för folkskolan, är det ju möjligt, att så kan vara förhållandet, därför att denna underlättar för barnen möjligheten att komma till skolan. Jag skulle på denna grund icke hafva någonting emot förmiddagsläsningen, men jag är emot utskottets medgifvande, att förmiddagsläsningen äfven får tillämpas vid de skolor, der undervisningen sker blott hvarannan dag.

Herr Rodhe: Blott ett par ord. Det har af några talare påståtts vara en fördel, att hvarannandagsläsning skulle ega rum, af en annan har framhållits, att afdelningsläsningen skulle vara den bästa. Jag ber då få fästa uppmärksamheten på, att den fråga, som här föreligger, berör alldeles icke de frågor, som sålunda blifvit bragta på tal. Förmiddagsläsningen kan tillämpas både på hvarannandagsläsning och afdelningsläsning. Dessa frågor stå alldeles

*Om den dagliga undervisningstiden i folkskolorna.*  
(Forts.)

icke med hvarandra i det samband, som man synes ha velat göra troligt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande ärende yrkats: 1:o) att kammaren skulle bifalla hvad utskottet i berörda utlåtande hemställt och biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut; samt 2:o) att kammaren skulle afslå samma hemställan och vägra biträda Andra Kammarens ifrågavarande beslut.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till det under 1:o) här ofvan omförmälda yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 2 och biträder Andra Kammarens i ämnet fattade beslut, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och vägrar biträda Andra Kammarens genom dess protokollsutdrag n:o 153 delgifna beslut.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41;

Nej — 15.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 11, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående riksgälds-



kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor; och

n:o 14, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående postverket.

---

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 12, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus; samt

n:o 13, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i samma ämne.

---

Justerades åtta protokollsutdrag för detta sammanträde.

---

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

---

Kammaren åtskildes kl. 3,46 e. m.

In fidem  
A. v. Krusenstjerna.

---

## Fredagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

---

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

---

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 8, i anledning af väckta motioner dels angående upphörande af tullen å majs, dels ock angående förbud mot användande af majs för tillverkning af bränvin.

---

Föredrogos statsutskottets nedannämnda, den 17 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 32, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens fjerde hufvudtitel.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes, och utskottets i slutet af memorialet gjorda anmälan lades till handlingarna.

n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sjunde hufvudtitel.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

---

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts den 17 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 3.

---

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

---

På framställning af herr talmannen beslöts, att bevillningsutskottets under dagen bordlagda betänkande n:o 8 skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

---

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

*A. v. Krusenstjerna.*

---